

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ
ГРОМАДИ (НА МАТЕРІАЛАХ ТУРІЙСЬКОЇ
СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ПУАм-21
Дудченко Віктор Володимирович

Керівник.
к.е.н., доцент
Ковальчук Надія Віталіївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2024 р.

д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Вахович Ірина Михайлівна

_____ (підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«23» 09 2023 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дудченку Віктору Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Механізм формування економічної політики інноваційної активності громади (на матеріалах Турійської селищної територіальної громади)»

Керівник роботи: Ковальчук Надія Віталіївна

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. № 507/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правові акти, навчально-методичні та наукові видання за тематикою дослідження, Стратегія розвитку Турійської селищної територіальної громади

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

Вступ. Розділ 1. Сутнісний зміст реалізації економічної політики в публічному управлінні.

Розділ 2. Аналіз реалізації економічної політики в громаді. Розділ 3. Перспективи покращення

Інноваційної складової економічної політики громади. Висновки. Перелік джерел посилань.

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Мета і завдання. Лист 2. Об'єкт та предмет дослідження. Лист 3. Динаміка чисельності юридичних осіб та ФОП. Лист 4. Місце громади за показниками фінансового стану. Лист 5. Зовнішньоторгівельна активність. Лист 6. Товарна структура зовнішньої торгівлі. Лист 7. Капітальні видатки. Лист 8. Інвестиційна активність в будівництві. Лист 9. Механізм реалізації економічної політики.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Теоретичний розділ	Ковальчук Н.В.		
Аналітичний розділ	Ковальчук Н.В.		
Проектний розділ	Ковальчук Н.В.		
Нормоконтроль	Хомяк Н.В.		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обґрунтування теми	до 23.09.2023	виконав
2.	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 28.10.2023	виконав
3.	Теоретичний розділ	до 07.03.2024	виконав
4.	Аналітичний розділ	до 30.05.2024	виконав
5.	Проектний розділ	до 03.09.2024	виконав
6.	Висновки	до 01.10.2024	виконав
7.	Формування списку джерел посилань	до 08.10.2024	виконав
8.	Формування додатків	до 15.10.2024	виконав
9.	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 22.10.2024	виконав
10.	Нормоконтроль	до 01.11.2024	виконав
11.	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 15.11.2024	виконав
12.	Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту	до 03.12.2024	виконав

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Дудченко В.В.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Ковальчук Н.В.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дудченко В.В. Механізм формування економічної політики інноваційної активності громади (на матеріалах Турійської селищної територіальної громади).

Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел посилань.

У роботі досліджено теоретичні та прикладні засади механізму формування економічної політики інноваційної активності громади. Такий механізм виступає важливим інструментом забезпечення сталого розвитку місцевої економіки. Він покликаний сприяти формуванню середовища сприятливого для генерування та реалізації інноваційних рішень, підтримці інноваційного бізнесу в громаді, залученню інвестицій у розвиток людського капіталу та покращенню можливостей громади через використання інноваційних рішень у різних сферах життя.

Ключові слова: економічна політика, інновації, інноваційний процес, громада, механізм.

ANNOTATION

Dudchenko V.V. Mechanism of formation of economic policy of innovation activity of the community (on the materials of Turiyska settlement territorial community). Manuscript.

Qualification work for Master's degree in Public Management and Administration, speciality 281 Public Management and Administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

The master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, and a list of references.

The thesis investigates the theoretical and applied principles of the mechanism of economic policy formation of community innovation activity. This mechanism is an important tool for ensuring sustainable development of the local economy. It is designed to promote the formation of an environment favourable to the generation and implementation of innovative solutions, support innovative business in the community, attract investment in human capital development and improve community opportunities through the use of innovative solutions in various spheres of life.

Keywords: economic policy, innovation, innovation process, community, mechanism.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТНИЙ ЗМІСТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	9
1.1.Зміст економічної політики інноваційної активності та напрями її реалізації	9
1.2.Світовий досвід реалізації економічної політики	15
1.3.Сутнісний зміст поняття «механізм» у публічному управлінні	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ	23
2.1. Характеристика економічної діяльності в громаді	23
2.2.Зовнішньоекономічна та проектно-інвестиційна діяльність громади	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДИ	38
3.1. Обґрунтуванням ключових засад реалізації інноваційної складової економічної політики громади	38
3.2. Механізм активізації інноваційної активності економічної політики	40
3.3. Інноваційний проект енергонезалежності громади	43
ВИСНОВКИ	53
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	56

ВСТУП

Війна в Україні чітко оголила всі проблеми регіонального розвитку, в тому числі й в сфері економічної політики на рівні органів місцевого самоврядування. Поряд із цим, небезпечний зовнішній виклик створив підґрунтя для трансформаційного переходу від традиційно аграрно-сировинної економіки до технологічної економіки. За цих умов територіальні громади в регіонах мають віднайти резерви та зусилля, щоб забезпечити післявоєнний розвиток. У сучасних умовах, коли значна частина населення воює, вбита, скалічена, виїхала за кордон, коли зруйновано велика частка об'єктів критичної та виробничої інфраструктури, коли іноземна допомога стає вагомою бюджетоутворюючою статтею, без пошуку рішень майбутнього розвитку країни та її регіонів немає сенсу. Такий пошук немає альтернативних шляхів, він один єдино правильний і носить назву економічної політики інноваційної активності. Саме в таких складних обставинах сьогодення така політика має бути спрямована на розвиток місцевої економіки через впровадження новітніх технологій, підтримку інноваційних підприємств та створення сприятливого середовища для інноваційних проектів. Через імплементацію інноваційних рішень в різних сферах діяльності територіальної громади – від промисловості до соціальних послуг, можна досягти довгострокового зростання, підвищення конкурентоспроможності громади, покращення якості життя її мешканців.

Метою роботи є дослідження механізму формування економічної політики територіальної громади на засадах інноваційної активності.

Задля досягнення поставленої мети в роботі вирішувалися наступні завдання:

- дослідити зміст економічної політики інноваційної активності та напрями її реалізації;
- розглянути світовий досвід реалізації економічної політики;
- дослідити сутнісний зміст поняття «механізм» у публічному управлінні;
- дослідити тенденції економічної діяльності в громаді;

- проаналізувати стан зовнішньоекономічної та проектно-інвестиційної діяльності громади;
- обґрунтувати ключові засади реалізації інноваційної складової економічної політики громади;
- запропонувати інструментарій механізму активізації інноваційної активності економічної політики;
- розробити інноваційні рішення для активізації інноваційних важелів економічної політики.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи магістра виступають теоретико-прикладні основи дослідження механізму формування економічної політики територіальної громади на засадах інноваційної активності.

Об'єктом дослідження виступають процеси реалізації економічної політики Турійською селищною територіальною громадою.

Інформаційною базою дослідження слугують положення економічної теорії, праці вітчизняних та іноземних науковців у сфері досліджуваної тематики, аналітичні дані відділу економічного розвитку, інвестицій та проектно-інвестиційної діяльності Турійської територіальної громади.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТНИЙ ЗМІСТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

1.1. Зміст економічної політики інноваційної активності та напрями її реалізації

Ключова роль у поясненні механізмів державного регулювання економікою, необхідності присутності там елементів публічності, належить англійському економісту Дж. М. Кейнсу. Він стояв на позиціях того, що ринковий механізм не є ідеальною моделлю збалансування попиту та пропозиції в різних економічних сферах. А тому перекладав на державу необхідність регулювати співвідношення між попитом і пропозицією. Саме завдяки кейнсіанській теорії та публічному підходу до її імплементації, через організування масштабних громадських робіт, забезпечених соціальними витратами, вдалося досягти стимулювання платоспроможного попиту на споживчі блага. Таким чином, така політика враховувала публічний запит на надання імпульсу для зростання попиту. Звідси можемо зробити висновок, що економічна політика в публічному управлінні є набором стратегій і заходів, які держава використовує для досягнення економічної стабільності. В сучасних економічних умовах економічна політика орієнтована на досягнення сталого розвитку й охоплює широкий діапазон заходів – від фіскальної і монетарної політики до соціальних та екологічних ініціатив. Управління цією політикою потребує високої координації між органами влади, громадами, бізнесом і громадянами, а також здатності оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі.

Як відмічає І. Матвеєнко, вплив якості публічного управління на економіку співвідносять з низкою теорій: публічного управління; суспільного вибору та політичної економії; державних витрат; нова інституціональна економічна теорія; теорія зростання; неокласична модель зростання; концепція «економіки впливу».

Щодо останнього, то економічні впливи розглядаються в декількох аспектах, а саме: механізми державного регулювання; види впливів держави на економічний розвиток або в певній сфері економіки; інструменти державного впливу на об'єкт управління; методи економічних впливів [1]. Окремі науковці притримуються думки, що посилення ступеня публічності державного управління ринковою економікою забезпечить ефективну взаємодію механізмів державного і ринкового регулювання, сприятиме формуванню конкретних заходів державного управління процесом економічного розвитку [2].

З точки зору Т. Крушельницької та М. Івашова, в нинішніх умовах слід вести мову не про економічну політику, як таку, а про соціально-економічну політику. Її трактують як деяку діяльність публічних інститутів із реалізації ідеологічних стандартів суспільства щодо гарантії з боку держави дотримання демократії, природних прав індивідумів, що забезпечують життєдіяльність і їх розвиток як соціальної особистості і забезпечують і розвиток суспільства в цілому. Науковці вважають, що соціальна складова формує ідеологію політики, а економічна – її практичну реалізацію [3].

Запорукою подолання економічних диспропорцій у розвитку економіки і налагодження стабільного динамічного зростання та економічної стійкості регіонального господарства, на думку О. Бобровської та Д. Бондаренко, є науково обґрунтоване удосконалення системи публічного управління економічним розвитком регіонів. Система публічного управління регіонів, на думку науковців, повинна охоплювати не тільки заходи регулювання і контролю окремих галузей, але й реалізацію всіх функцій управлінського циклу, з огляду на отримані додаткові повноваження в самостійному управлінні. Лише на основі співпраці та партнерства можна створити належні умови для економічного розвитку та забезпечення високих стандартів життя [4].

Створення територіальних громад із певними автономними функціями в економічній політиці ставить серед першочергових завдань необхідність переходу на самостійне управління власною економікою повинні. Це вимагає структурної трансформації органів публічного управління в частині їх

раціональної взаємодії з господарюючими суб'єктами, організаційної впорядкованості в процесах реалізації економічних функцій. Публічне управління має стати рушійною силою щодо створення умов для економічного зростання, створення робочих місць, появи нових інвестиційних можливостей, розвитку інфраструктури та зниження рівня бідності. Зрозуміло, що опиратися на архаїчні інструменти управління економічною політикою недоцільно та катастрофічно з огляду на стратегічну перспективу. Тому невід'ємним елементом економічної політики в публічному управлінні має стати управлінська вертикаль у напрямку підтримки інновацій – розвиток технологічних секторів, підтримка наукових досліджень і стартапів, інвестування в інфраструктуру для створення технологічних хабів.

Тому потребує обґрунтування питання реалізації інноваційної політики. На наш погляд, інноваційна політика – один із ключових параметрів у системі державного управління. Слід звернути увагу, що її значення настільки вагоме, що вона виділена в окремий вектор державного управління й поряд з економічною політикою орієнтована на забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Інноваційна політика – сфера міждисциплінарного характеру, оскільки інноваційні процеси мають місце в усіх функціональних видах діяльності та проявляються не лише в технічному середовищі, але й в управлінському, соціальному і т.д. Присутня вона і в сфері державного управління з огляду, як інструмент покращення та прогресування діяльності інституцій державної влади.

Питанню дослідження сутності інновацій у державному управлінні присвячені праці М. Шульги, М. Коновалова [5], Х. Хачатуряна [6], С. Якименка [7] та ін. Слід зазначити, що інновації у державному управлінні детермінують зміни в системі керування на рівні соціуму й покликані забезпечити досягнення певних цілей, вирішення конкретних завдань підтримки функціонування та розвитку системи. Такі інновації можуть бути орієнтовані на організаційно-управлінську підсферу, внутрішньо-управлінську підсферу або соціо-культурну підсферу. На наш погляд, інновації в державному управлінні покликані

забезпечити ефект «невидимої влади» – коли система функціонує повноцінно та справно, без збоїв, її присутність регулятора не простежується, вона вирішує лише критичні моменти, налагодивши гармонізований процес роботи системи. Проте, складнішим є завдання щодо інновацій неуправлінського характеру та їх імплементації в регіональній середовищі, де доводиться зіштовхуватися з реальними прикладними проблемами їх реалізації. Адже новизна завжди неоднозначно та підозріло сприймалася соціумом, а тому завдання інституцій місцевої влади – вести роботу з такими проявами недовіри, провадити інформаційно-роз'яснювальну роботу. Але цими функціями місцевої влади діяльність по реалізації інноваційної політики не обмежується. Слід звернути увагу на те, що тісна співпраця та взаємодія інституцій державної влади на місцях та органів місцевого самоврядування повинна бути спрямована на те, щоб акумулювати регіональні ресурси та запустити маховик інноваційних перетворень на місцевому рівні.

Тому виникає необхідність більш глибокого дослідження сутнісного змісту інноваційної політики на місцевому рівні, насамперед регіональному. Так, О. Луцків під регіональною інноваційною політикою розуміє сукупність визначених цілей і пріоритетів, засобів здійснення інноваційної діяльності в регіоні. Автор дослідження вважає, що цілями такої політики є забезпечення високого інноваційного потенціалу регіону; підвищення конкурентоспроможності та ефективності регіональних виробництв; створення сприятливого інноваційного клімату в регіоні; пошук і мобілізація внутрішніх інноваційних резервів економічного зростання та оптимальне використання для інноваційного розвитку наявного ресурсного потенціалу регіону; підтримка наукових досліджень у пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки; вдосконалення системи підготовки кадрів на регіональному рівні; створення банку даних інноваційних проектів регіону; розвиток міжрегіональної співпраці; збереження оптимального співвідношення між регіональною та галузевою інноваційною політикою [8].

Кушнірук В. С. розглядає інноваційну політику як нову сферу досліджень, яка необхідна для інтенсифікації й пришвидшеного розвитку інноваційної економіки, створення, освоєння й поширення нововведень. В основі розробки та реалізації інноваційної політики виступають: інноваційні прогнози, інноваційна стратегія, інноваційні програми [9].

Зазначимо, що в центрі регіональної інноваційної політики перебуває інноваційна сфера. Вона являє собою певну функціональну сферу взаємодії наступних суб'єктів: виробників (малі, середні, великі підприємницькі структури); споживачів інноваційної продукції (робіт, послуг); місцевих органів влади, як відповідальних за розробку та ефективну реалізацію інноваційної політики та науково-дослідних установ, де генеруються інноваційні ідеї та здійснюються фундаментальні й прикладні дослідження. Всі вони разом узяті покликані сприяти створенню та поширенню інноваційних рішень. Інноваційна сфера разом із елементами регіональної інноваційної інфраструктури, формує регіональну інноваційну систему.

Окремі дослідники пропонують типологізацію регіональних інноваційних систем, виділяючи наступні моделі: модель місцевої регіональної системи інновацій (функціонує, спираючись на місцеві фінансові джерела, система спонтанна, спрямована на вирішення конкретних проблем); модель сітьової регіональної системи інновацій (інновації поєднують місцевий, регіональний, державний і міжнародний рівні, фінансування відбувається через угоди з банками, урядовими агентствами або корпораціями, досить гнучкі); модель регіональної системи інновацій, що базується на державному управлінні (система інновацій є доволі стійкою внаслідок зовнішніх дій зі сторони держави, фінансування здійснюється з державних ресурсів) [10].

Інфраструктуру інноваційної діяльності окремі автори визначають як комплекс функціональних організаційно-економічних інститутів, що забезпечують умови реалізації інноваційних процесів господарюючими суб'єктами на основі принципу економічної ефективності [11].

Інноваційна інфраструктура, з точки зору Ю. Уманців та О. Міняйло, складається із таких елементів: науково-дослідні, проектно-конструкторські, дослідно-експериментальні організації інноваційної сфери; виробничі підприємства в сфері реалізації науково-дослідних розробок і винаходів; служби менеджменту, маркетингу, реклами, орієнтовані на поширення технологій і розробок; інноваційні фонди, комерційні банки, страхові компанії, біржі науково-технічних продуктів; установи науково-технічної експертизи, юридичного захисту інтелектуальної власності; заклади освіти і підготовки кадрів, які спеціалізуються на підготовці кадрів та підвищенні кваліфікації спеціалістів в науково-технічних галузях науки та техніки; інформаційно-комунікаційні підрозділи, редакційно-видавничі організації та структури, патентні бюро, ліцензійні палати; організації сервісного обслуговування інноваційних розробок, лізингові, транспортні та транспортно-експедиційні фірми, митні підрозділи [12].

Новітнім трендом стало створення в Європі програми Індустрія 4.0. Вона покликана прискорити технологічні зміни та забезпечити утримання високого рівня конкурентоспроможності. Досліджуючи програму, С. Войтко та О. Юрчишин, відмічають, що вона реалізується в розрізі двох груп проєктів – одні для підприємств, а інші – орієнтовані на покращення державних і регіональних політик [13]. Щодо регіонів, то інноваційна політика в рамках Індустрія 4,0 має декілька підпрограм, кожна з яких підтримує певні напрямки інноваційної політики, наприклад, здійснювати моніторинг кращих інноваційних практик та створювати рекомендації з трансферу технологій, здійснювати заходи з популяризації та пошуку інструментарію реалізації інновацій, що підтримуються регіональною владою і спрямовані на соціальні та організаційні процеси, підпрограми з цифровізації та смарт-спеціалізації регіонів тощо. Окремої уваги заслуговує проєкт зі створення регіональних хабів, орієнтований на розвиток інноваційної екосистеми регіону у пріоритетній для нього галузі, підтримку руху стартапів.

1.2. Світовий досвід реалізації економічної політики

Починаючи з листопада 2021 р. Російська Федерація зосереджувала біля кордонів України значні військові сили, що дозволило їй 24 лютого 2022 р. за сприяння та використання території Республіки Беларусь здійснити пряме військове вторгнення в Україну. Цей віроломний напад став продовженням російсько-української війни, яка була розпочата Російською Федерацією у лютому-березні 2014 р. із захоплення Криму та окремих районів Луганської та Донецької областей (в квітні 2014 р.). Після повномасштабного вторгнення бойові дії розгорнулися на значній території країни, що охопила низку областей Північної, Східної та Південної України. Об'єкти військової та цивільної інфраструктури по всій території країни регулярно піддаються ракетно-бомбовим ударам, артилерійським обстрілам. Початок війни обумовив необхідність введення воєнного стану на всій території України (Указ Президента України №64/2022 від 24.02.2022 р. [14]).

Ведення бойових дій та заходи, пов'язані із запровадженням воєнного стану, суттєво вплинули на обмеження господарської діяльності або взагалі обумовили її зупинку. Подальша стабілізація військово-політичної та економічної ситуації значною мірою залежить від досягнення успіху завдяки спільним зусиллям України та країн світового співтовариства. Звісно, що в нинішній час важко передбачити подальший розвиток подій, включно зі станом інноваційної бази регіонів, але є як правило, українська нація вірить у перемогу над ворогом та відновленням функціонування органів управління, підприємств, організацій. Є великі сподівання на бурхливий післявоєнний економічний розвиток України, в тому числі завдяки переосмисленню та прискоренню процесів інноваційної політики та прискореної імплементації інноваційних розробок у виробничо-технологічну сферу. Тому, належного вивчення потребує досвід країн щодо відновлення інноваційної активності в післявоєнний період.

Сучасний досвід Фінляндії, яка свого часу протистояла СРСР при значному дисбалансі сил, показує, що в регіональній інноваційній політиці важливу роль

відіграють місцеві відділення державних і приватних інститутів, які відповідальні за розвиток інноваційної політики. У формуванні інноваційної політики активну роль відіграють центри зайнятості, центри економічного розвитку, регіональні університети, коледжі, які є активно діючими партнерами бізнесового середовища в просуванні інновацій [15].

Нині точаться дискусія про те, який має бути варіант «плану Маршала» для України та які ресурси і звідки мають бути залучені для ренесансу виробничо-технологічної бази, інфраструктури тощо. В історії відомі випадки реконструкції країн після військових дій, але вони малочисельні. Спільним фактором для них було те, що рівень їх успіху визначався рівнем зовнішньої підтримки.

Програму відновлення післявоєнної Європи (план Маршалла) була орієнтована насамперед на відновлення промисловості та інфраструктури країн. Основним фінансовим інструментом її реалізації були фінансові вливання зі США. Кошти виділялися на цільове придбання промислової та сільськогосподарської продукції й не надходили напряму до бюджету країн. У рамках плану також постачалися товари та послуги.

Ідеологією відновлення економіки Німеччини був лібералізм, що проявився в скасування держмонополій і стимулювання конкуренції та інвестицій, запуску механізмів приватизації. Другим важливим етапом стало проведення фінансової реформи. Базисом економічного зростання країни було відновлення та переорієнтація військових підприємств на легку, харчову, текстильну промисловість, виробництво побутової техніки та автомобілів. Важливу роль у відновленні економіки країни відіграло «велике будівництво» – програма стимулів для будівництва житлової та комерційної нерухомості.

Італія отримала допомогу у вигляді товарів та обладнання. Більшість допомоги розподілялося між компаніями-монополістами. Держава також сприяла тому, щоб підтримати великий бізнес, тому компанії почали швидко розвиватися та завойовувати зовнішні ринки, що призвело до зростання промислового виробництва.

Після другої світової війни 70 % промислових потужностей були абсолютно зруйновані. Досвід Японії показовий у відновленні економіки, але він специфічний з огляду на неформальні інститути країни – культура довічної прихильності працівника до підприємства, велика працездатність і самопожертва заради процвітання корпорації. Цікавий досвід Японії в тому, що країна не відновлювала зруйновану промисловість, а будувати її з самого «фундаменту». Якщо спочатку були архаїчні галузі – металургія, енергетика, суднобудування, то згодом пріоритет був наданий електроніці та автомобілебудуванню. Компанії з пріоритетних галузей отримували максимальну державну підтримку. Таким чином, визначальним елементом успішного відновлення економіки Японії стала ставка на високотехнологічне виробництво.

Цікавий кейс про відновлення економіки у Пд. Кореї. Країна також стала масштабним реципієнтом американської допомоги. Основна інфраструктура країни була відновлена завдяки допомозі, але інші донорські кошти місцеві еліти розкрали. Лише після встановлення диктатури армійського генерала Пак Чон Хі вдалося поліпшити ситуацію. Лише з 70-х років ХХ ст. Пд. Корея почала розвивати технологічні продукти.

Ізраїльський досвід цікавий тим, що країна будувала свою економіку перебуваючи у війні. Тут також свою роль відіграли кредити та гранти США, випуск держоблігацій, репараційні кошти Німеччини. Усі допомоги займали в бюджеті вагомую частку – понад 50 %. Згодом країна розпочала великі інфраструктурні проекти, інвестування аграрного сектору економіки та легкої промисловості, військово-промислового комплексу.

Нинішня, ситуація в Україні, пов'язана з чисельними руйнуваннями виробничої інфраструктури, соціальної інфраструктури, дорожньої інфраструктури, невідкладно вимагає складання дорожньої карти подальшої реновації та відбудови соціально-економічної системи країни. Станом на вересень 2022 р. бюджет витрат на ці заходи оцінювався в 349 млрд дол. США. Автори плану-наряду відновлення України, які представляють наукову

експертну групу Центру досліджень економічної політики, до авторського колективу яких увійшли вітчизняні науковці – Ю. Городніченко та Т. Милованов, відмічають, що обсяг допомоги, потрібної для реконструкції країни становитиме в діапазоні 200-500 млрд євро [16].

Заради цілей відновлення країни, президентом України в квітні 2022 р. було утворено консультативно-дорадчий орган – Національну раду з відновлення України від воєнних наслідків. Її основні функціональні обов'язки полягають у розробці плану відновлення країни від наслідків воєнного лихоліття. Основними принципами такого плану має стати: відбудова економіки на принципах дерегуляції та лібералізації; подальша відмова від експорту сировини та перехід до переробки; переорієнтація маршрутів логістичних потоків у західному напрямку; намагання отримати повноцінний доступ до ринків ЄС, В. Британії, Швейцарії, країн Великої сімки; розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу; орієнтація на енергетичну незалежність через видобування власного газу та розвиток альтернативної енергетики паралельно з підтримкою атомної енергетики. Слід розуміти, що термінового відновлення потребує критична інфраструктура країни – енергетичні об'єкти, дорожні сполучення, газопостачання, водогони, інтернет. Також слід приділити увагу й соціальній інфраструктурі – школи, лікарні, житло.

Міжнародні експерти пропонують створити Міжнародну агенцію для відбудови України зі схожими функціями, які виконувала Адміністрація економічної співпраці, що здійснювала реалізацію Плану Маршалла для Європи.

Фахівці Центру досліджень економічної політики акцентують свою увагу на дотриманні наступних фаз реконструкції України: 1. Фаза негайної відповіді (вона схожа на ситуацію, коли країнам у разі стихійного лиха надається допомога); фаза швидкого відновлення критичної інфраструктури та послуг; фаза закладення фундаменту для майбутнього зростання й модернізації країни [16, с. 9].

Щодо фінансування відбудови, то вже нині використовується декілька цільових фондів для акумуляції коштів – фонд підтримки малого та середнього бізнесу, фонд підтримки армії, фонд відновлення та трансформації економіки, гуманітарний фонд, фонд обслуговування та погашення боргу держави, фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, фонд відновлення України. Європейське енергетичне співтовариство створило для України фонд відновлення зруйнованої російською війною енергетичної інфраструктури. Планується, що фонди наповнюватимуться не лише за рахунок приватних пожертвувань, але й за рахунок коштів від Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку. Частина коштів може бути залучена від арешту та передачі активів, що належать РФ. Перспективним джерелом фінансування можуть стати репараційні виплати від РФ.

Відмітимо, що важливий не лише відновлювальний, але й розвиваючий напрям повоєнної відбудови України. Саме він повинен дати основу для швидкого входу економіки країни до когорти світових лідерів. У зв'язку з цим, цікавими видаються думки професора І. Яцкевич, котра вважає, що задля реалізації інноваційної політики в післявоєнний період, слід мати спеціальний координуючий та організуючий інститут, який б акумулював техніко-технологічні рішення та супроводжував їх реалізацію. Для цих цілей пропонується зорієнтувати діяльність Національного фонду досліджень [17]. Науковець вважає, що фонд має активізувати дослідницьку діяльність, розробку фундаментальних та прикладних досліджень, сприяти формуванню ринку інновацій та венчурного капіталу. При цьому вагома роль відводиться ЗВО та ініціативним особам із креативним мисленням. При цьому перші мають перетворитися в інкубатори для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, стати площадкою для реалізації стартапів.

Розглядаючи смартспеціалізацію, як домінуючу стратегію реалізації економічної політики, Ю. Бажал притримується думки, що в смартспеціалізації пріоритетним має стати розвиток нових високотехнологічних сфер економічної

діяльності, що належатимуть до поточної та майбутньої технологічних парадигм. Саме вони визначатимуть конкурентну поведінку регіонів [18].

1.3. Сутнісний зміст поняття «механізм» у публічному управлінні

Поняття «механізм» мігрувало в науковий лексикон публічного управління з механіки. В останній, механізм розглядається як система ланок, які трансформують рух одних ланок на необхідний рух інших, причому наявні вхідна і вихідна ланки. Економісти досить часто розглядають механізм як сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, за допомогою яких відбувається рух усієї системи і здійснюється досягнення певної мети або як систему, чи спосіб, що визначає порядок певного виду діяльності, деяких ланок та елементів, що приводять їх у дію. В публічному управлінні, яке тривалий час розвивалося у сфері досліджень державного управління, механізм розглядається з точки зору державного управління. Так, ще наприкінці 90-х років ХХ ст. В. Авер'янов розглядав механізм державного управління як деяку сукупність державних органів влади зорганізованих для здійснення виконання цілей державного управління [19]. На думку О. Федорчака, механізм державного управління є складною системою, що має за мету досягти поставлені цілі завдяки методам, важелям та інструментам впливу на об'єкт управління [20]. Вивчаючи теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління», О. Кравченко приходить до висновку, що це є складна комплексна система державного управління, що складається з ряду підсистем – правовий механізм, економічний механізм, політичний механізм. Всі вони разом узяті покликані забезпечити збалансоване й ефективне функціонування єдиного цілого [21].

Окремі автори виділили з-під державного механізму, механізм публічного управління, який вони розглядають, як симбіоз економічного механізму, мотиваційного механізму, організаційного механізму, політичного механізму та правового механізму [22]. З точки зору А. Ісаєнко, механізм управління

детермінований способом дій щодо об'єкту впливу. При цьому реалізація способів визначається алгоритмами та процедурами дій [23].

Окремі публікації щодо механізму публічного управління приурочені окремим його інструментам. Так, професор Т. Іванова розглядає в своїй праці один із таких інструментів – публічний аудит. Він визнається як важливий елемент сучасного публічного управління, інструмент системи суспільно-економічного регулювання. Дослідниця визначає публічний аудит як «діяльність щодо незалежного, експертно-аналітичного оцінювання, спрямованого на виявлення результативності та ефективності діяльності органів публічної влади з питань дотримання й розвитку суспільних цінностей та управління суспільними ресурсами» [24, с. 80]. Розглядаючи інноваційний механізм публічного управління Л. Федулова приходять до висновку, що його основне призначення полягає в «створенні інноваційного середовища для досягнення якісно нової управлінської діяльності, що синхронізована з ключовими стратегічними цілями сталого розвитку держави» [25, с. 87]. Такий механізм покликаний вирішувати наступні завдання: створити супровід процесу децентралізації публічної влади; залучити інвестиції в розвиток об'єднаних територіальних громад; забезпечити розвиток ринку публічних послуг на основі цифрових технологій; створити умови для впровадження інновацій.

На наш погляд, під механізмом регіональної інноваційної політики слід вважати публічний характер міроприємств, що реалізуються регіональними органами управління через набір методів, інструментів та принципів, які в комплексному поєднанні та при ефективному управлінні дозволяють досягти позитивного результату – інтенсифікації інноваційних перетворень в регіональному середовищі.

Основною формою цілеспрямованого використання об'єктивних законів в практиці управління є принципи. Вони детермінують правила, яких мають дотримуватися суб'єкти управління під час ухвалення управлінських рішень. Для функціонування механізму регіональної інноваційної політики важливо дотримуватися наступних принципів:

1. Принцип безпосередньої інноваційності, що означає встановлення високих стандартів роботи та постійне прагнення до нововведень. Постійний пошук нових можливостей стимулює розвиток регіону, а орієнтація на інновації допомагає ефективно провадити соціально-економічну політику.

2. Принцип системності представляє собою сукупність взаємодіючих підсистем та ефективну взаємодію із зовнішнім середовищем. Робота кожної окремої підсистеми будується таким чином, щоб у визначений термін головна мета регіонального розвитку була досягнута.

3. Принцип урахування інтересів усіх громад регіону – це один із ключових принципів управління. Тільки на основі урахування інтересів всіх економічних контрагентів, населення з якими співпрацюють орган публічної влади можна налагодити тривалу та стабільну взаємодію.

4. Принцип ефективного та справедливого управління.

5. Принцип дотримання етики передбачає чесність і довіру в стосунках, дотримання домовленостей та підписаних угод, повагу до партнерів та інших учасників взаємодії.

6. Принцип адаптивності вимагає своєчасної динамічної реакції на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, викликані відсутністю інновацій або таким результатом їх застосування, який не планувався.

7. Принцип безперервності й надійності виявляється у створенні таких організаційно-управлінських, економічних, технічних та інших умов, за яких досягається стійкість і безперервність заданого режиму виробничого процесу.

8. Принцип економічності та ефективності на основі багатоваріантного вибору шляхів розвитку. Наявність альтернатив допоможе обирати більш ефективний шлях розвитку, краще пристосуватися до змін.

Першочерговими завданнями механізму регіональної інноваційної політики є прискорення економічного зростання регіону, підвищення його конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення. Все це дозволяє забезпечити стійке зростання рівня якості життя людей.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ

2.1. Характеристика економічної діяльності в громаді

Суттєвим важелем ефективного регіонального розвитку виступає інноваційна діяльність підприємств, що сприяє розширенню асортименту, випуску оновленої конкурентоспроможної продукції. У відповідності до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року, прийнятої рішенням сесії обласної ради від 13.10.2020 р. № 32/3, найбільший економічний потенціал для подальшого розвитку має 9 галузей економіки регіону, а саме: виробництво готових кормів для тварин, лісозаготівлі, виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння, виробництво паперу та паперових виробів, виробництво будівельних матеріалів із глини, виробництво металообробних машин і верстатів, виробництво меблів, оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами, оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Серед досліджуваних видів економічної діяльності, найбільший інноваційний потенціал має сфера виробництва меблів. Цей вид економічної діяльності був обраний на основі інноваційного потенціалу, що пояснюється, головним чином, відносно високою часткою інновацій продуктів і процесу, маркетингових та організаційних інновацій. Також даний вид діяльності має високий потенціал за ступенем спеціалізації, середньою часткою регіональної зайнятості та середньою заробітною платою в розрахунку на одного працівника. Визначено зазначену галузь, як перспективну для регіональної смарт-спеціалізації.

Поряд із цим, слабкою ланкою регіональної сфери економічної діяльності є невисока частка високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону. Розвиток інноваційної економіки на засадах смарт-спеціалізації в регіоні передбачає досягнення наступних оперативних цілей: збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-

спеціалізації; розвиток інноваційної інфраструктури; розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації; цифрова трансформація. У відповідності до поставлених цілей, передбачається вирішення наступних пріоритетних завдань: стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій; створення та впровадження інноваційного продукту; організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств; створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів; розбудова інноваційної інфраструктури (наукових парків, технологічних, ІТ-кластерів); підвищення професійних компетенції наукових та студентських кадрів; стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону; формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області; запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету; забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.

Турійська селищна територіальна громада розташована в центральній частині Волині, на північний захід від обласного центру – м. Луцьк. У громаді переважають підприємства аграрної галузі. Більшість із них є фермерськими господарствами: «Перлина Турії», «АМіЛа», «Поліський колос», «Поліська родина», «Соломія», «Волинь Агро». Сферу переробки аграрної продукції представляють наступні підприємства: «Агротехніка» (Турійський комбікормовий завод), пекарня «Хлібний край» – філія ФГ «АМіЛа» Також на території громади діють промислові підприємства, які займаються переробкою деревини – ТОВ «АМіЛа», ТОВ «Волма». Так, ТОВ «Волма» надає допоміжні послуги у лісовому господарстві, здійснює первинну обробку деревини, надає послуги сушіння деревини, займається виробництвом твердого біопалива – пелет. У громаді розвивається туристичний бізнес, який представляють ТОВ «Екопарк «АМіЛа» та «Веста М». У 2022 р. Турійська територіальна громада прийняла релоковане швейне підприємство – ТОВ «Варно» з Краматорська. Компанія спеціалізується на пошитті чоловічих сорочок й виконує замовлення для литовських компаній. Ще одним поширеним видом економічної діяльності

на території громади є торгівельне підприємство, репрезентоване 228 підприємцями.

На території Турійської територіальної громади провадять свою діяльність 660 суб'єктів господарювання, з них – 126 (19 %) приватні юридичні особи та 534 (81 %) фізичні особи-підприємці. Окрім цього в громаді провадять діяльність державні та комунальні організацій, громадські та інші організації (установи, заклади) в кількості 205 юридичних осіб. За період 2018-2022 рр. чисельність господарських приватних юридичних осіб зросла на 21 % (рис. 2.1).

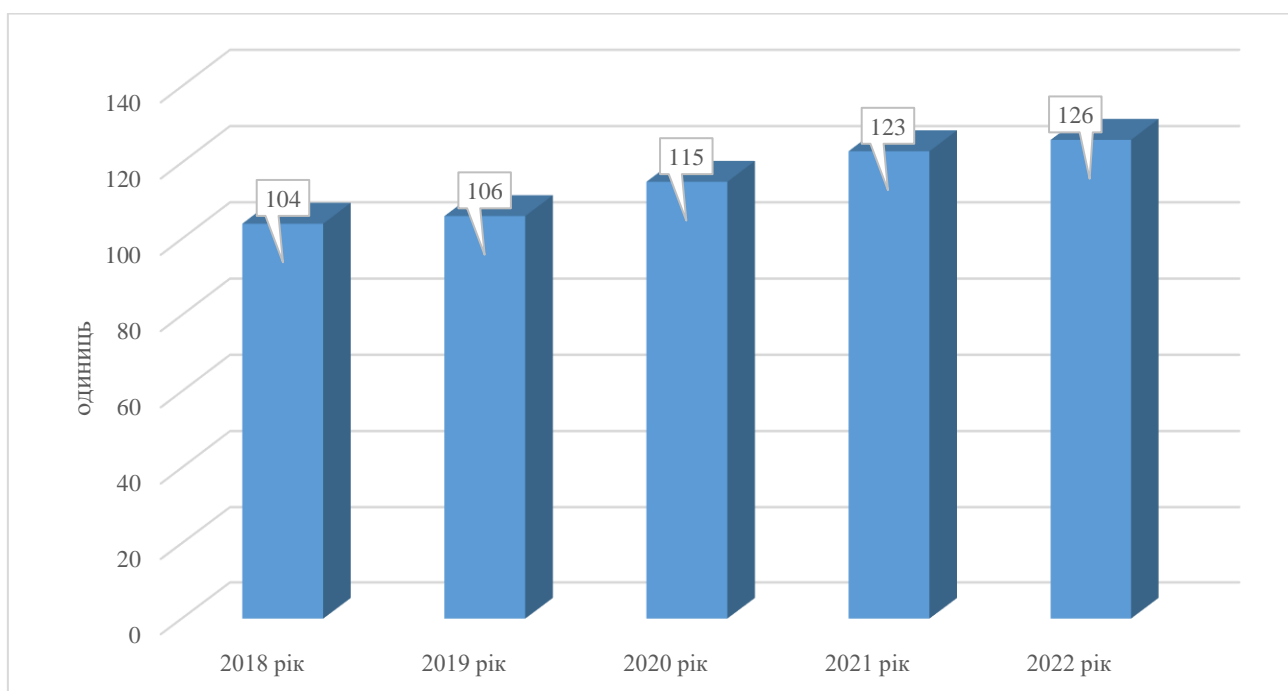

Рисунок 2.1. Динаміка чисельності приватних юридичних осіб у громаді
Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Найвищий приріст чисельності приватних юридичних осіб на рівні громади мав місце в 2020 р. у співставленні з 2019 р. та в 2021 р. у порівнянні з 2020 р. – на 8,5 та 7 відсотків відповідно. В середньому за рік приріст чисельності приватних юридичних осіб у громаді складає 5 %. У середньому на 1000 мешканців громади на початку 2022 р. припадало приблизно 17 юридичних осіб різних організаційно-правових форм та форм власності, що вище, ніж у районі та нижче обласного показника (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. – Порівняльна характеристика розподілу юридичних осіб

Адміністративні одиниці	Всього, одиниць	У розрахунку на 1000 жителів, одиниць
Волинська область	23627	23
Ковельський район	4008	15
Турійська громада	329	17

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Слід відмітити, що в порівнянні з динамікою чисельності приватних юридичних осіб, темпи зростання чисельності фізичних осіб-підприємців у Турійській громаді значно вищі й за період 2018-2022 рр. середній темп їх приросту становив майже 18 %. На динаміку такого приросту суттєвим чином не вплинули ні пандемічні обмеження, ні початок широкомасштабної військової агресії росії проти України. Так, у 2020 р. проти 2019 р. приріст нових фізичних осіб-підприємців в громаді склав 41 %, в 2021 р. у порівнянні з 2020 р. – 10,9 %, а в 2022 р. у співставленні з 2021 р. – 9,4 % (рис. 2.2).

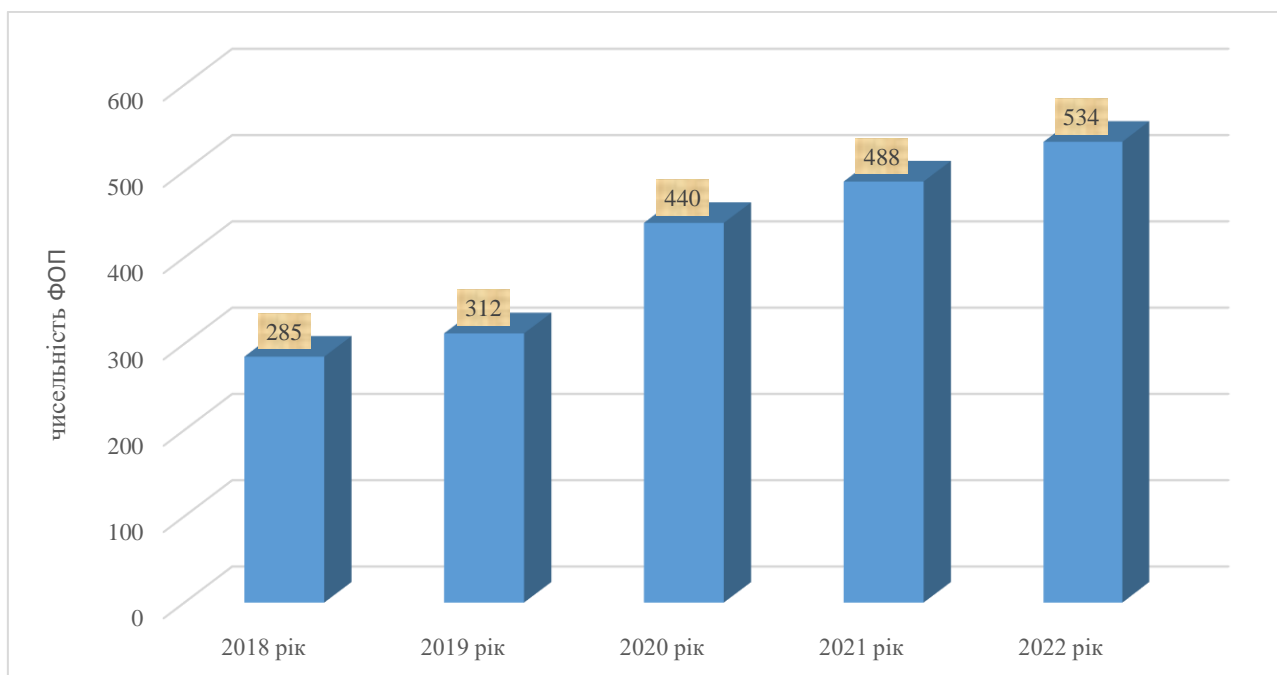

Рисунок 2.2. Динаміка чисельності ФОП у Турійській громаді

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Із загальної чисельності зареєстрованих станом на 2022 р. ФОП, 74 фізичні особи-підприємці вдаються до найму робочої сили, решта – працюють одноосібно.

Надходження до загального фонду бюджету Турійської громади в розрахунку на 1 мешканця за підсумком 2022 р. становили 4,789 тис. грн, що на

19,4 % перевищувало середній показник по селищних громадах області, але було нижче середнього рівні по регіону (5,218 тис. грн). Це забезпечило громаді 22 місце серед 54 територіальних громад області. Місце громади у Волинському регіоні за іншими показниками відображено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Місце громади за показниками фінансового стану

Показники	Турійська громада	Середнє по громадах області	Місце громади в рейтингу громад регіону
Надходження до загального фонду бюджету на 1 мешканця, грн.	4789	5218	22
Дохідність земель, грн.	15834	35446	28
Питома вага місцевих податків і зборів у доходах загального фонду, %	31,67	20,6	15
Плата за землю на 1 мешканця, грн.	727	505	7
Обсяг дотацій на 1 мешканця, грн.	882	739	39
Надходження місцевих податків і зборів до бюджету громади в розрахунку на 1 мешканця, грн.	1517	1183	11
Фіскальна віддача території, тис. грн/км ²	104,3	581,5	33
Видатки загального фонду на 1 мешканця, грн.	9860	8998	14
Капітальні видатки на 1 мешканця, грн.	370	467	14
Індекс податкоспроможності	0,56	0,5	18

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

За більшістю показників фінансової спроможності Турійська громада перебуває на середніх позиціях рейтингу громад Волинської області. Найнижче місце серед наведених показників у рейтингу громад регіону Турійська громада займає за величиною дотацій на 1 мешканця громади (39 місце з поміж 54). Зазначимо, що рішення про дотації застосовується для кожної громади на основі оціночного судження по трьох показниках: кількість зареєстрованого населення на території громади, надходження до бюджету податку на доходи фізичних осіб, індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

Щодо податкових надходжень, то потребує моніторингу ситуація щодо платників податків, розміщених на території громади. Станом на 2023 р. у Турійській громаді перебувало 8787 активних платників податків, з них 97,4 % – фізичні особи (8555 платників) та 2,6 % – юридичні особи (232 платники). Великих платників податків на території громади не зареєстровано, тому весь тягар податкового навантаження припадає на малий бізнес. Чисельність

суб'єктів малого бізнесу, які сплачують податки становить 8760 платників або 99,7 % усіх платників й лише 2 суб'єкти господарювання представляють середній бізнес. Окрім цього, на території громади функціонує 25 неприбуткових бюджетних установ. На загальній системі оподаткування перебуває 8224 платники податків, що становить 93,6 % від усіх платників. Щодо спрощеної системи оподаткування, то на першій групі перебуває 108 платників (1,2 %), другій – 247 платників (2,8 %), третій – 202 платники (2,3 %) й четвертій – 6 платників (0,1 %).

У розрізі сфер економічної діяльності найбільше платників податків функціонує в оптовій та роздрібній торгівлі, сфері виконання ремонтних робіт автотранспортних засобів та мотоциклів (11,4 %). На другому місці перебуває сфера сільського та лісового господарства (1,9 %), на третьому місці – сфера транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (1,5 %), далі йдуть інші сфери надання послуг та переробна промисловість (відповідно 1,2 % та 1 %). Найбільшими платниками податків громади, серед зареєстрованих у громаді суб'єктів господарювання, є підприємства, установи, організації, які утримуються за рахунок бюджетів різного рівня (місцевого, обласного та державного), а саме: Відділ освіти, молоді та спорту Турійської селищної ради (надійшло 14% від податкових надходжень громади), Волинський ОТЦК та СП, ДП Володимир-Волинське ЛМГ, Турійська селищна рада, КП «Турійська лікарня ПЛ», 2 ДПРЗ ГУ ДСНС України у Волинській області, КНП Турійський ЦПМСД. Також серед найбільших платників присутні сільськогосподарські виробники, зокрема: ФГ Перлина Турії (7,3 % від податкових надходжень громади), СГВК Слава (4,8 % від податкових надходжень громади), ФГ Аміла (4,8 % податкових надходжень громади), ТОВ Волинь-Агро, ТОВ «СБЕ Україна Рівне», СВК «Батьківщина», ТОВ «Бобли-Агро», СТЗОВ імені Лесі Українки, ФГ «Поліська Родина».

Найбільшими роботодавцями у громаді є підприємства, установи, організації, які утримуються за рахунок бюджетів різного рівня (місцевого, обласного та державного): Відділ освіти, молоді та спорту Турійської селищної

ради, Турійська селищна рада, КП «Турійська лікарня планового лікування», Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Турійської селищної ради, комунальне некомерційне підприємство «Турійський центр первинної медико-санітарної допомоги», ДП «Турійський лісгосп». Вище перелічені суб'єкти забезпечували роботою понад 1383 особи, що становить понад 45 % усіх офіційно зайнятих у громаді. У сільськогосподарських та переробних підприємствах зайнято понад 800 осіб.

Економічна політика Турійської територіальної громади та сприяння всебічному економічному розвитку громади забезпечується виконавчим органом місцевого самоврядування – відділом економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності. Відділ покликаний забезпечити виконання наступних завдань у сфері економічної політики громади: створення сприятливих умов для розвитку промислового, сільськогосподарського виробництва, малого та середнього бізнесу, збільшення надходжень до бюджету; реалізація державної інвестиційної політики та місцевих інвестиційних програм і проектів на території громади, впровадження заходів спрямованих на залучення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності громади; координація роботи у межах своїх повноважень з дотримання законодавства щодо реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, а також роботи щодо формування тарифів на комунальні послуги; реалізація політики щодо розвитку та підтримки підприємництва, зокрема у сфері торгівлі, ресторанного господарства та надання послуг на території громади; участь у розробці і реалізації стратегічних документів громади тощо. Одним із завдань відділу є сприяння розвитку інноваційної діяльності в громаді та створенню сучасної інфраструктури.

2.2. Зовнішньоекономічна та проектно-інвестиційна діяльність громади

Зовнішньоекономічна діяльність громади може слугувати певним

індикатором того, наскільки продукція є інноваційно орієнтованою та в яких галузях (товарна структура експорту) або наскільки серйозно громада налаштована інноваційно трансформуватися (товарна структура імпорту). Зовнішньоекономічну діяльність на території Турійської громади в частині експорту продукції здійснювали 7 господарюючих суб'єктів, імпорту – 22. Основні параметри зовнішньоторговельної діяльності наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Зовнішньоторгівельна активність Турійської громади

Адміністративні одиниці	Експорт		Імпорт		Зовнішньоторгівельний оборот	
	тис. дол. США	%	тис. дол. США	%	тис. дол. США	%
Волинська область	832500	31,5	1814400	68,5	2646900	100
Турійська громада	1291,34	59,4	884,2	40,6	2175,54	100

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

На відміну від Волинської області, де спостерігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, у Турійській громаді воно позитивне й становить 407,14 тис. дол. США. Питома вага експорту в ЗТО становить 59,4 %, імпорту – 40,6 % на противагу їх значенням в 31,5 % та 68,5 % на рівні Волинської області. Товарна структура експорту та імпорту територіальної громади наведена в таблиці 2.4

Таблиця 2.4. Товарна структура зовнішньої торгівлі, тис. грн.

Види продукції	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Експорт				
Живі тварини, продукти тваринного походження	-	1895,8	18060,7	14750,1
Продукти рослинного походження	7280,0	80378,5	7586,8	-
Деревина і вироби з деревини	19728,6	13416,8	14423,9	20346,2
Різне	-	-	-	28,1
Всього	27008,6	95691,1	40071,4	35124,4
Імпорт				
Живі тварини, продукти тваринного походження	-	-	1910,5	9427,9
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	928,6	455,6	242,5	571,7
Вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	1384,5	1239,8	517,4	-
Недорогоцінні метали та вироби з них	3511,7	4434,5	6359,5	12431,1
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення звуку	31336,7	29407,2	10304,1	11047,2
Різне	455,1	-	-	-
Всього	37616,6	35537,1	19334	33477,9

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

У структурі експорту продукції з території Турійської громади налічується чотири товарних позиції, де найбільшу вагу займає деревина та вироби з неї. В

структурі імпорту нараховується шість товарних позицій, де високу частку займають механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення звуку. Якщо в 2018 р. сальдо зовнішньої торгівлі було від'ємним, то в 2019-2021 рр. воно стало позитивним. Однак, упродовж цього періоду спостерігається тенденція його скорочення з 60154 тис. грн у 2019 р. до 1645,5 тис. грн у 2021 р. Таким чином економічна діяльність на території досліджуваної громади має деякі ознаки інноваційності.

Розглянемо географічну структуру зовнішньої торгівлі громади (табл. 2.5). Найбільшу питому вагу в географічній структурі експорту товарів Турійської громади займають країни ЄС. Однак, їх питома вага за період 2018-2021 рр. скоротилася з 79 та 86 відсотків у 2018 та 2019 роках до 54 % в 2020-2021 рр. При цьому, спостерігається зростання частки експортної торгівлі з країнами СНД – з 20 % у 2019 р. до 46 та 42 відсотків у 2020-2021 рр. Упродовж 2018-2021 рр. 96-99% усього імпорту на територію громади надходило з країн Єврозони.

Таблиця 2.5. Географічна структура зовнішньої торгівлі, тис. грн

Країни та регіони	Експорт				Імпорт			
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Країни СНД (без росії)	-	1895,8	18417,3	14750,1	455,1	-	141,5	255,3
Країни ЄС	21444,1	82597,4	21654,2	18955,9	37082,4	35537,2	16537	22871,2
США та Канада	-	-	-	-	923,5	1155,1	-	-
Країни Близького Сходу та Туреччина	3441,9	185,3	-	-	-	-	-	-
Інші	2122,5	11012,6	-	1418,4	-	-	-	-
Разом	27008,5	95691,1	40071,5	35124,4	38461	36692,3	16678,5	23126,5

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Станом на 01.07.2023 р. Турійською селищною радою укладено 3 угоди про транскордонне співробітництво в сфері соціального захисту, освіти, економічного розвитку та культури, а саме: угода з радою міста Красностав, Люблінського воєводства Республіки Польща; угода з Гміною міста Краснік, Люблінського воєводства Республіки Польща; угода з Гміною Садове Свентокшиського воєводства Республіки Польща. Остання була підписана на тристоронньому рівні, де третьою стороною виступило Волинське регіональне

відділення Асоціації міст України. Також за участі «Муніципальні партнерства з Україною» напрацьовано напрями для сприяння німецько-українським партнерським зв'язкам.

Турійська громада активно реалізовує міжнародні та вітчизняні проекти, зокрема із залученням матеріально-технічної допомоги та фінансових ресурсів численних організацій. З моменту створення громади було зреалізовано наступні проекти:

- участь у проекті ДФРР, за кошти якого здійснено капітальний ремонт приміщення Турійської ЗОШ I-III ступенів і облаштовано спортивний майданчик зі штучним покриттям (сумарна вартість проектних робіт склала понад 19 млн грн);

- участь у 2019-2020 рр. у проекті U-LEAD з Європою з покращення якості надання адміністративних послуг, де було отримано інституційну, методичну та фінансову підтримку в створенні ЦНАП (капітальний ремонт приміщення, закупівля меблів та обладнання, навчання персоналу);

- участь у проекті міжнародного фонду допомоги дітям при ООН (ЮНІСЕФ) щодо отримання грошової допомоги опорним закладам загальної середньої освіти у 2022/23 навчальному році;

- участь у проекті «Школа в коробці» фонду ЮНІСЕФ за підтримки ГО «Молодіжний центр Волині» щодо закупівлі наборів шкільного приладдя;

- участь в обласному конкурсі проектів місцевих ініціатив, за результатами якого зреалізовано проект «Соляна кімната», що орієнтований на надання послуг з реабілітації, покращення здоров'я та профілактики хвороб літніх людей;

- реалізація проекту «Соціальне таксі» за сприяння Міністерства соціальної політики та Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю, що мав на меті впровадження послуги перевезення спеціально облаштованим автомобілем осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та інших маломобільних громадян;

- проект Flowers4School щодо допомоги дітям України, який має за мету зібрати кошти на закупівлю цибулин тюльпанів для шкіл України, що будуть

вислані за допомогою Нідерландських меценатів. Частина цибулин школи громади вже отримали.

Перспективними є напрями започаткованих проектних ініціатив. Зокрема, розпочато реалізацію пілотного проекту «Забезпечення системного реагування на потребу дітей, які повернулися до біологічних сімей з інтернатних закладів, та дітей групи ризику» за підтримки ГО «Ліга соціальних працівників України». Триває проект «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації ВПО», який реалізується спільно з благодійним фондом «Стабілізейшен Суппорт Сервісез» за підтримки Верховного комісара ООН у справах біженців (у рамках проекту підготовлено соціальний паспорт Турійської громади). Перспективним є проект «Земельний аудит в громадах», що реалізуватиметься з проектом «U-LEAD з Європою» й покликаний сформулювати виважену оцінку та розуміння стану використання земельних ресурсів громади.

Щодо земельних ділянок, то Турійська громада в 2020 р. отримала у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення за актом приймання-передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення із державної форми власності в комунальну. Загальна площа земель переданих на баланс громади склала 5122,9869 га. Окрім земель сільськогосподарського призначення, інвестиційну привабливість громади формують вільні земельні ділянки й для інших господарських цілей. На території громади у комунальній власності перебуває й інша нерухомість – приміщення, споруди загальною площею 85918,6 м². З них знаходиться в оренді – 2713,2 м², вільні для оренди площі становлять 797,6 м².

У 2018-2021 рр. у Турійській територіальній громаді за кошти місцевого бюджету та кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток було здійснено капіталовкладення в покращення об'єктів соціальної інфраструктури (табл. 2.6). Сумарна вартість капітальних витрат на реалізацію соціальних проектів в громаді впродовж 2018-2021 рр. склала 7312300 грн.

Таблиця 2.6. – Капітальні видатки на проекти за джерелом державного фінансування (державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів/Державний фонд регіонального розвитку)

Об'єкти капіталовкладень	Рік	Вартість, тис. грн.	Результат
Капітальний ремонт (заміна вікон) у ЗОШ I-II ступенів с.Туропин	2018	181,1	Покращено енергоефективність будівлі
Капітальний ремонт ЗОШ I-III ступенів с.Соловичі (заміна вікон, перекриття даху)	2018-2019	1200,8	Покращено енергоефективність будівлі
Капітальний ремонт покрівлі адмінприміщення сільради с. Осьмиговичі	2018-2019	338,3	Покращено енергоефективність будівлі
Капітальний ремонт покрівлі будинку культури с. Бобли	2019	500,0	Покращено енергоефективність будівлі
Реконструкція дошкільного навчального закладу с. Радовичі	2020	151,8	Приведення приміщення до належних умов
Капітальний ремонт покрівлі ЗОШ I-II ст. с.Обенижі	2020	500,0	Покращено енергоефективність будівлі
Капітальний ремонт покрівлі, утеплення фасаду головного корпусу КНП «Турійська лікарня планового лікування»	2021	2839,3	Покращено енергоефективність будівлі
Капітальний ремонт (заміна вікон, дверей) ЗОШ I-II ступенів іменні Ганни Жежко смт. Турійськ	2021	200,0	Покращено енергоефективність будівлі
Капітал. ремонт внутрішніх туалетів ЗОШ I-III ступеня смт. Турійськ	2021	200,0	Приведено приміщення до належних умов
Придбання елементів дитячого майданчика для с. Бобли	2021	100,0	Створено місце відпочинку для дітей
Придбання елементів дитячого майданчика для с. Дуліби	2021	90,9	Створено місце відпочинку для дітей
Придбання елементів дитячого майданчика для с. Новий двір	2021	83,3	Створено місце відпочинку для дітей
Закупівля інтерактивного обладнання для ЗОШ I-II ступенів с. Перевали	2021	110,0	Покращено оснащення класів школи
Закупівля меблів у кабінет інформатики НВК «ЗОШ I-III ступенів – гімназія», смт. Турійськ	2021	31,5	Покращено умови функціонування кабінету інформатики
Закупівля обладнання для кабінету інформатики НВК «ЗОШ I-III ступенів – гімназія», смт. Турійськ	2021	645,3	Поновлено обладнання класу інформатики школи
Придбання елементів дитячого майданчика для с. Мокрець	2021	140,0	Створено місце відпочинку дітей
Всього	х	7312,3	х

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Одним із секторів економічної діяльності є будівництво. Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію за місцем будівництва в 2021 р. відображена в таблиці 2.7. У цілому по області більшість житлових площ вводиться в експлуатацію в сільській місцевості (наприклад, 194 тис. м² було введено житла в експлуатацію в сільській місцевості в 2021 р. проти 147,2 м²

площ, введених в експлуатацію в міській місцевості). Однак, якщо порівнювати показники 2021 р. з 2020 р., то в міській місцевості спостерігається приріст площ введених в експлуатацію на 8,7 % при 12 % скорочення площ у сільській місцевості. Аналогічне явище щодо динаміки введених в експлуатацію житлових площ спостерігається й в розрізі району. Так, у 2021 р. у співставленні з 2020 р. у Ковельському районі ріст житлових площ уведених в експлуатацію в міській місцевості становив 19,8 %, а в сільській спостерігалось зменшення – на 4,8 %. На відміну від обласного рівня, в Ковельському районі обсяги прийнятих в експлуатацію житлових площ у 2021 р. в міській місцевості на 2,3 тис. м² більші, ніж у сільській місцевості.

Таблиця 2.7. – Інвестиційна активність у сфері житлового будівництва

Адміністративна одиниця	Прийнято в експлуатацію площі житлових будівель, тис. м ²	Частка до загального обсягу (район/область, громада/район), %
Волинська область	341,2	100,0
Ковельський район	69,1	20,3
Турійська громада	0,95	1,4

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Питома вага загальної площі житлових будівель Ковельського району до загальної площі житлових будівель уведених в експлуатацію на рівні регіону становить 20,3 %. Частка Турійської громади в загальній площі прийнятих в експлуатацію житлових будівель Ковельського району в 2021 р. становила 1,4 %.

Житлове будівництво на території Турійської громади в основному передбачає зведення індивідуальних будинків (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. – Введення в експлуатацію нового житла на території громади

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Новозбудовані житлові будинки – всього, од.	12	10	15	8	15
у тому числі: індивідуальні будинки	12	10	15	8	15
Середній розмір нового помешкання, м ²	126,2	102,4	105	119	115
Середня ринкова ціна 1 м ² площі нового помешкання, тис. грн.	12	12	15	20	25

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

У 2022 р. на території громади було введено в експлуатацію 15 нових житлових будинків, що на 7 од. більше, ніж у 2021 р. Середній розмір нового

помешкання, яке вводилося в експлуатацію впродовж 2018-2022 рр. становив 113,5 м². За цей період сумарна величина індивідуальної житлової площі, що була введена в експлуатацію становила 6790,4 м². Найбільша площа житла була введена в експлуатацію в 2022 р. – 1725 м², найменша – в 2021 р. (952 м²).

Напрямки планової інвестиційної діяльності в Турійській громаді відображено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Планована інвестиційна діяльність в Турійській громаді

Назва проєкту	Планова вартість, тис. грн.	Замовник
1	2	3
Дорожня інфраструктура		
Капітальний ремонт вул. Луцька, смт. Турійськ	12000	Турійська селищна рада
Капітальний (поточний) ремонт вулиці Майструка, с. Маковичі	1500	
Поточний ремонт дороги вул. Уршулі Сяркевич, смт. Турійськ з влаштуванням зливу води	1500	
Поточний ремонт дороги вул. Нова, с. Обенижі	2200	
Поточний ремонт дороги вул. Енергетиків, смт. Турійськ	250	
Поточний ремонт дороги вул. Нова, смт. Турійськ	650	
Влаштування тротуару по вул. Привокзальній, смт. Турійськ	500	
Поточний ремонт дороги вул. Кінцева, с. Радовичі	200	
Всього	18800	х
Соціальна інфраструктура		
Поточний ремонт приміщення Турійської амбулаторії КНП «Турійський ЦПМСД»	200	КНП «Турійський ЦПМСД»
Поточний ремонт приміщення Перевалівської амбулаторії КНП «Турійський ЦПМСД»	200	
Поточний ремонт підвального приміщення КНП «Турійська лікарня планового лікування»	200	КНП «Турійська лікарня планового лікування»
Поточний ремонт парпетів даху в Соловичівському закладі дошкільної освіти	80	Відділ освіти Турійської селищної ради
Поточний ремонт паркану в Перевалівському закладі дошкільної освіти	35	
Поточний ремонт приміщення ДЮСШ Турійської селищної ради	500	
Придбання шкільних автобусів	3000	
Поточний ремонт приміщення закладу культури с. Вербично	200	Турійська селищна рада
Всього	4415	х
Енергозбереження		
Заміна твердопаливного котла в Дулібівському закладі дошкільної освіти	120	Відділ освіти Турійської селищної ради
Заміна твердопаливного котла в Тагачинській філії опорного закладу «Турійський ліцей»	300	
Заміна твердопаливного котла в Турійському ліцеї	400	
Заміна твердопаливного котла в опорному закладі «Купичівський ліцей»	600	
Заміна твердопаливного котла в Турійській гімназії ім. Ганни Жежко	350	
Заміна насосу в Турійському ліцеї	50	
Відновлення продуктивності свердловини (чищення свердловини) № 2 смт. Турійськ	300	КП «Турійське ЖКП»
Заміна вікон в закладі культури с. Мокрець,	100	Турійська селищна рада
Поточний ремонт даху закладу культури с. Мокрець	200	
Заміна вікон в закладі культури с. Озеряни	100	

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	
Поточний ремонт даху закладу культури с.Озеряни	200		
Поточний ремонт даху, системи електропостачання закладу культури с. Перевали	200		
Поточний ремонт даху, системи електропостачання закладу культури с. Туропин	200		
Заміна вікон в закладі культури с.Туропин	100		
Поточний ремонт даху, пічного опалення в закладі культури с. Растів	200		
Заміна дверей в закладі культури с.Растів	30		
Поточний ремонт системи електропостачання в закладі культури с.Соловичі	100		
Всього	3550	х	
Безпекові витрати			
Облаштування найпростішого укриття Турійської гімназії	80		
Облаштування найпростішого укриття Тагачинської філії опорного закладу «Турійський ліцей»	60		
Облаштування найпростішого укриття Мокрецької гімназії	60		
Обладнання системою протипожежного захисту опорного закладу «Турійський ліцей»	500	Відділ освіти Турійської селищної ради	
Обладнання системи протипожежного захисту опорного закладу «Купичівський ліцей»	500		
Обробка дерев'яних конструкцій протипожежними сумішами в опорному закладі «Турійський ліцей»	200		
Обробка дерев'яних конструкцій протипожежними сумішами в опорному закладі «Купичівський ліцей»	200		
Всього	1600		х
Адміністративні видатки розвитку			
Розроблення комплексного плану просторового розвитку Турійської ТГ	4500	Турійська селищна рада	
Всього	4500	х	
Разом	32865	х	

Джерело. Складено автором за даними відділу економічного розвитку, інвестицій та проектної діяльності Турійської територіальної громади

Сумарні планові інвестиції Турійської громади становлять 32865 тис. грн, де найбільшу питому вагу становлять видатки на ремонт та облаштування дорожньої інфраструктури (57 %).

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАДИ

3.1. Обґрунтуванням ключових засад реалізації інноваційної складової економічної політики громади

Дослідження інноваційних засад економічної політики громади у довоєнний період показало, що в значній мірі вона була малоефективна, зі слабкою економічною віддачею та відсутністю потужного імпульсу щодо її реалізації в громаді як зі сторони місцевого самоврядування, так і зі сторони підприємницького сектору. Все це спостерігається на фоні диспропорцій розвитку інноваційної активності в регіоні розміщення громади, що наштовхує на думку про необхідність зміни підходів до формування та реалізації економічної політики громади. Тут важливо розуміти й загальнодержавні важелі та підходи до підтримки реалізації інноваційних засад економічної політики. Узагальнюючи попередні підходи держави до реалізації регіональної політики слід відмітити, що вони здійснювалися із значним спізненням щодо імплементації економічних прав та свобод реалізації повноцінної соціально-економічної політики в регіонах. Головне, що держава так і не спромоглася вибудувати дієві механізми активізації регіональних ініціатив, постійного прагнення на місцях до чогось нового і т.д. Перебування інноваційної політики на бюджетному утриманні гальмує будь які прагнення регіональних органів влади, місцевого самоврядування шукати альтернативні джерела фінансування інноваційних розробок. Основні підходи до формування й реалізації державної регіональної політики та пропозиції щодо її переосмислення в післявоєнний період викладено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Підходи до формування та реалізації державної економічної політики на регіональному рівні

Елементи політики	Періоди	
	Перша фаза війни 2014-2021 роки	Післявоєнний
Об'єкти політики	надання допомоги слаборозвиненим регіонам через фінансову підтримку декларування депресивних територій як об'єктів політики, які де-факто не отримували допомоги	виділення територій регіонів, що потребують застосування особливих інструментів державної підтримки внаслідок значних руйнувань формування конкурентоспроможного регіону та функціональної території через використання потенціалу ключових активів регіону/території та використання набутих переваг як умови залучення інвестицій з позабюджетних джерел
Підхід до планування	домінування галузевого підходу, який не враховує специфіку різних типів територій держави	планування розвитку територій регіону на засадах інтегрованого підходу (синтез галузевого й територіального підходу)
Типи проектів	спрямування субсидій і державної допомоги переважно на створення об'єктів капітального будівництва (державне інвестування виключно в об'єкти державної або комунальної власності)	спрямування державних інвестицій лише у фундаментальні дослідження фінансування прикладних досліджень виключно за кошти приватного сектору економіки та за рахунок регіональних фінансових джерел для підтримки інноваційності регіону та вирішення окремих функціональних проблем
Суб'єкти формування та реалізації політики	розроблення та реалізація політики здійснювалася виключно через центральні органи виконавчої влади, обласні адміністрації	розроблення та реалізація політики здійснюється на усіх рівнях врядування (центральний, регіональний, місцевий) із залученням неурядових організацій
Фінансування	відсутність цільового фінансування Стратегії та програм регіонального розвитку, програми секторальної бюджетної підтримки у рамках виконання плану заходів Стратегії	цільове спрямування коштів державного фонду регіонального розвитку на програми регіонального розвитку, що забезпечують виконання окремих завдань Стратегії
Просторове планування	недотримання вимог містобудівної документації (схем планування території країни, території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) при реалізації державних інвестиційних програм/заходів	обов'язкове врахування вимог містобудівної документації під час здійснення як державних, так і регіональних програмних заходів
Міжвідомча координація	міжвідомча координація відсутня внаслідок неефективної роботи Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку	забезпечення належного рівня координації, зокрема через Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку
Інституційна спроможність	інституційна спроможність базового рівня врядування перебуває на початковому етапі становлення агенцій регіонального розвитку як суб'єктів регіональної політики	забезпечення спроможності територіальних громад стратегічно планувати розвиток та ефективно управляти ресурсами для розвитку

Джерело. Пропозиції автора

Державна регіональна економічна політика в поствоєнний період має будуватися на таких ключових принципах: вирівнювання та підвищення рівня якості життя та соціальних стандартів; надання переваги інтересам регіонального розвитку при дотриманні інтересу безпеки держави; врахування усіх етапів інноваційного розвитку при здійсненні заходів державного регулювання; постійний моніторинг та координуючий вплив підприємницького сектору щодо зацікавленості інноваційною тематикою, впровадження та провадження інноваційної діяльності.

Однією з ключових проблем у поствоєнний період стане проблема повернення потоків біженців в Україну. Під час другого воєнного вторгнення більшість молодих людей, студентів, дослідників, жінок, дітей залишили країну. За кордоном вони частково асимілюються, звикають до місцевого комфорту життя та планують своє подальше працевлаштування там. Важко дати відповідь на питання скільки повернеться біженців додому, але певну частку молоді регіони та країна втратять. Тому окремим пунктом має стати підтримка молодіжного підприємництва, першочергова підтримка інновацій молоді для того, щоб вони відчули їх важливість та призначення в себе в країні. Для тих людей, котрі оселяться за кордоном важливо здобути якісну освіту та закріпитися в галузі досліджень та розробок. Їх повернення в Україну це питання часу та налагодженості контактів для залучення допомоги в майбутньому для роботи над регіональними проектами.

3.2. Механізм активізації інноваційної активності економічної політики

Якщо до війни в Україні були регіони-лідери, які володіли значним науково-технічним потенціалом, здатністю до співпраці науково-дослідного й виробничого секторів; володіли значним інформаційним забезпеченням суб'єктів інноваційної діяльності тощо, то нині ці переваги вони втратили. Як і ті регіони, які відносилися до регіонів-аудсайдерів по інноваційній активності. Вони

володіли природно-ресурсним потенціалом, який нині подекуди забруднений чи зазнав інших впливів від військових дій; мали достатньо кваліфікованої робочої сили, яка в гендерному та віковому аспекті з початком війни розділилася й теж зазнає фізичного та морального впливу. Вигідне географічне розташування залишилося за Україною, але має теж свої нюанси. Адже прикордонні з РФ та РБ регіони змушені відтягувати частину ресурсів для цілей неінноваційного характеру. Після війни ці регіони залишаться в зоні особливої небезпеки.

Для мінімізації наслідків воєнного лихоліття та якісного поступу вперед потрібен механізм активізації інноваційної активності. Формування та функціонування розглядуваного механізму може бути ефективним лише тоді, коли він буде пов'язаний із впровадженням нових і посиленням стимулюючої функції традиційних інструментів, що можуть бути використані для досягнення цілей раціонального використання потенціалу регіонів та його розвитку.

На наш погляд, механізм формування та реалізації регіональної економічної політики на інноваційних засадах слід розглядати крізь призму сукупності важелів та інструментів, які впливають на стан інноваційної активності, забезпечуючи раціональне використання потенціалу регіону, динамічний пошук нових шляхів розвитку. Мета такого механізму полягає в підвищенні рівня розвитку інноваційної активності підприємницького сектору економіки шляхом переходу на інноваційну модель розвитку та формування сприятливого інституційного середовища в основі якого закладено неформальний інститут інноваційної культури. Схема функціонування такого механізму відображена на рисунку 3.1.

Під економічними важелями слід розуміти рушійні сили, об'єктивно і суб'єктивно виникаючі впливи, які формують механізм інноваційної активності. Вони включають в себе зовнішні і внутрішні важелі, ресурсний потенціал, організаційні складові.

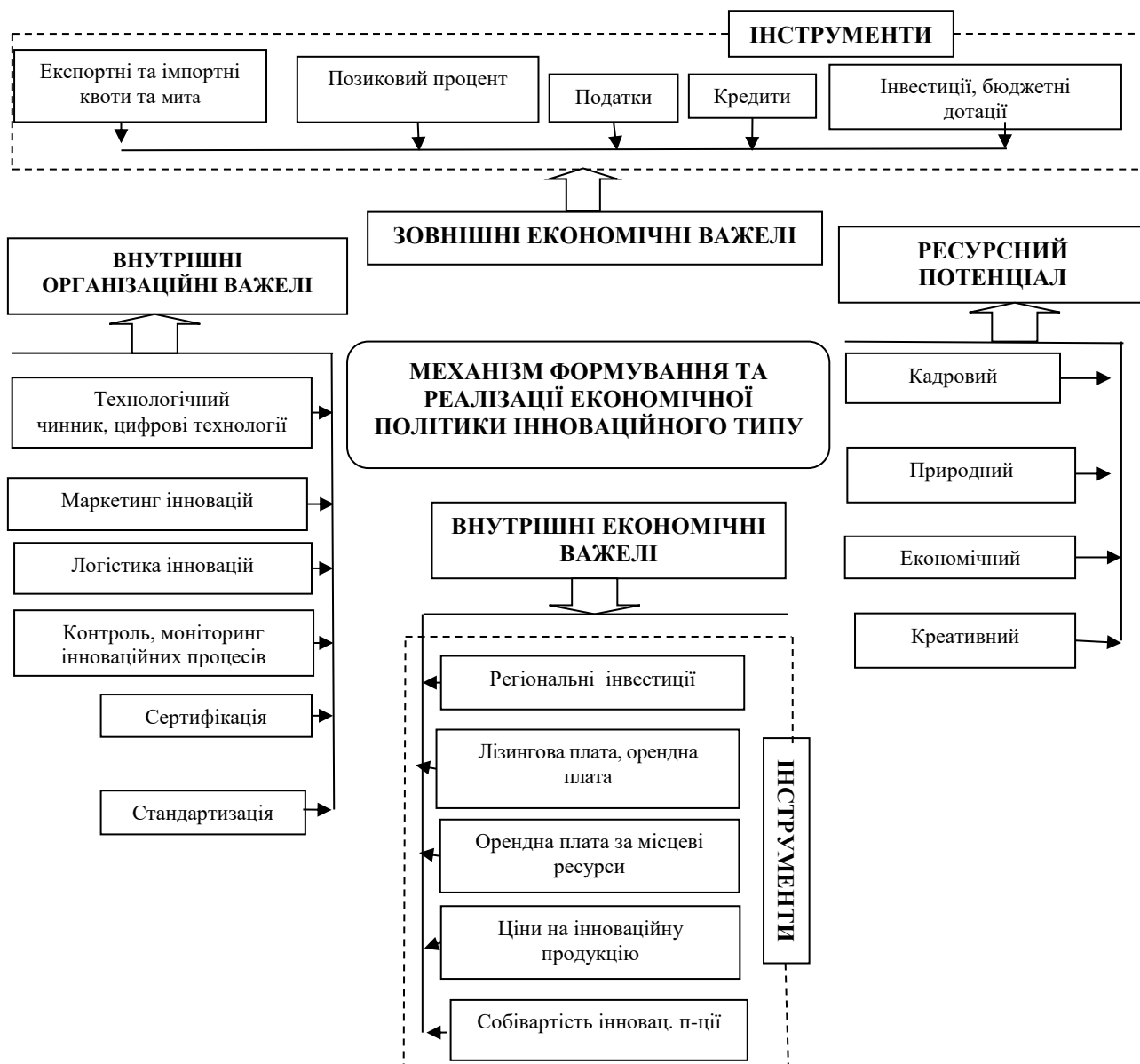

Рисунок 3.1. Функціонування механізму формування та реалізації інноваційно орієнтованої економічної політики

Джерело. Пропозиції автора

Зовнішні важелі – це важелі впливу державного регулювання на активізацію інноваційної активності через відповідну реакцію суб’єктів господарювання, які характеризують галузеві особливості та визначають динаміку інноваційного процесу. Внутрішні важелі – забезпечують якісні параметри використання та розвитку інноваційної сфери, створюючи сприятливі умови для розвитку підприємницьких структур. Внутрішні економічні важелі – це важелі, які знаходяться безпосередньо в регіоні та на рівні громади, на які можна впливати.

Досягнення бажаних результатів функціонування механізму формування та активізації інноваційної економічної політики можливе за допомогою використання певних інструментів його реалізації. Під інструментами слід розуміти засоби за допомогою яких впливають на середовище провадження інноваційної діяльності. Інструменти, які визначають параметри та ефективність функціонування механізму, можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Вище розглянутий механізм повинен формуватися з урахуванням територіальних особливостей громади та інноваційного потенціалу регіону, де вона розміщена, структури економіки регіону та виходити з перспективи налагодження комунікації між усіма учасниками інноваційного процесу. Цільовий характер пропонованого механізму проявляється в наступному: розвиток інноваційної культури між усіма учасниками інноваційного процесу; пріоритетність інтересів інноваційних підприємців та тих, хто прагне стати інноваційно активним; забезпечення рівності та вигідності діяльності всіма учасниками інноваційного процесу; постійний моніторинг ефективності розвитку інновацій.

3.3. Інноваційний проект енергонезалежності громади

Досліджувана громада маючи розвинену аграрну та лісову галузі, володіє потенціалом щодо виробництва біогазу, який можна виробляти з широкого спектру органічних відходів. Так, для виробництва біогазу можна використовувати: гній, зернову і мелясну післяспиртову барду, пивну дробину, буряковий жом, фекальні осідання, відходи рибного і забійного цеху, траву, побутові відходи, відходи молокозаводів, відходи з виробництва соків, відходи з виробництва крохмалю і патоки, відходи з переробки картоплі тощо. Окрім відходів, біогаз можна виробляти зі спеціально вирощених енергетичних культур, наприклад, силосної кукурудзи, водоростей тощо. Біогаз – це газ, що отримується внаслідок метанового бродіння біомаси. Розкладання біомаси

відбувається під впливом трьох видів бактерій. У ланцюжку живлення подальші бактерії харчуються продуктами життєдіяльності попередніх. Перший вид – бактерії гідролізні, другий – кислотоутворювальні, третій – метанотворні. У виробництві біогазу беруть участь не лише бактерії класу метаногенів, а й всі три види. Склад біогазу характеризується такими даними: 55-75% – метан, 25-45% – вуглекислий газ, незначні домішки. Вихід біогазу залежить від вмісту сухої речовини і виду використовуваної сировини. Вихід газу може досягати до 300 м³ з 1 т сировини. Виробництво біогазу дає змогу запобігти викидам метану в атмосферу. Метан впливає на парниковий ефект у 21 разів сильніше, ніж вуглекислий газ і знаходиться в атмосфері 12 років.

Зазначимо, що серед промислово-розвинених країн провідне місце у виробництві і використанні біогазу належить Данії. На її частку припадає до 18 % загального енергобалансу. У Данії, крім фермерських установок, що обслуговують виробничі потреби тваринництва, широке розповсюдження отримали централізовані біогазові установки, які приймають біомасу від декількох фермерських господарств, а також муніципальних і промислових підприємств. За абсолютними показниками по кількості середніх і великих установок перше місце належить Німеччині.

Процес утворення газу це так зване метанове бродіння. Його суть полягає в анаеробному бродінні (без доступу повітря), яке відбувається внаслідок життєдіяльності мікроорганізмів і супроводиться рядом біохімічних реакцій. Власне сам процес утворення газу (біогазу) складається з двох етапів: перший – розщеплення мікроорганізмами біополімерів до мономерів, другий – переробка мономерних біомолекул мікроорганізмами. Перша стадія досить енергетично не вигідний процес, в її результаті вивільняється замало вільної енергії, якою могли б житися мікроорганізми, тому для успішного проходження даного етапу потрібно підтримувати умови для успішного розвитку мікрофлори. Другий етап – процес окиснення утворених мономерних молекул, звичайний природній окисно-відновний процес. Але за умов відсутності стандартного окисника даного процесу відбувається диспропорціонування за ступенями окиснення присутніх в

молекулах атомів. В результаті чого отримуємо бажаний метан, та гази-домішки, які вважаються не корисними. Утилізація біологічних відходів у біогазовій установці може проходити в два цикли переробки. Перший – це безпосередньо виробництво біогазу та органічних біодобрив, другий – використання біогазу для виробництва тепла і електроенергії, або його очищення та отримання в подальшому біометану і діоксиду вуглецю.

Для будівництва та введення в дію біогазової установки необхідне наступне обладнання: реактор, ємності із спеціального високоякісного бетону з арматурою, система підігріву бокової поверхні реакторів, система підігріву днища реакторів, теплоізоляція верхньої, бокової поверхні та днища реакторів, газгольдер, обладнання для підготовки біомаси, система подачі та відведення біомаси, система перемішування в реакторі, система електро- та газової автоматики, система безпеки, сепаратор, теплоелектрогенератор, система підготовки біогазу, система автоматики, генератор.

Пропонований проект передбачає скорочення споживання електроенергії в громаді, яка постачається з електричної мережі за рахунок впровадження сучасної технології утилізації біологічних відходів з подальшим виробництвом електроенергії на базі парових котлів та турбогенераторів або біогазової та когенераційної установок. Проект передбачає будівництво енергетичного комплексу з утилізації 33 т/добу відходів та виробництва електричної енергії. Витрати, пов'язані із будівництвом та обслуговуванням біогазової установки передбачають проведення робіт зі створення системи підготовки, подачі біомаси в установку, будівництво реактора із системами постійного обігріву, змішування та перекачки перебродженої маси, утеплення та герметизація, встановлення системи автоматики та безпеки. Сумарні інвестиції в проект складають 18714,6 тис. грн (розробка проектно-кошторисної документації, здійснення будівельних робіт, закупівля обладнання та його монтаж). Головним підрядником проекту буде німецька компанія Zorg Biogas AG, яка здійснюватиме комплекс робіт із проектування, будівництва біогазової станції, постачання біогазового устаткування, його монтаж та налагодження. Ця компанія здійснювала подібні

проекти в 13 країнах світу щодо будівництва 90 біогазових станцій різної потужності – від 100 кВт до 20 МВт. Zorg Biogas AG використовує сучасні технології виробництва біогазу: термофільні та мезофільні режими, металеві та залізобетонні реактори, одно- та багатостадійні процеси, сухий та мокрий способи, ензими та ін.

Щодо обладнання установки, то основна роль відводиться реактору. Біогазовий реактор складається з панелей, виготовлених зі сталі високоякісного сплаву, що стійкий до хімічних подразників, корозії, ударів тощо. Його конструкція передбачає швидкий монтаж та демонтаж. У порівнянні із залізобетонними реакторами сталеві – більш довговічні, не потребують фундаменту, легко монтуються й охоче беруться в якості застави банківською установою. Органічна сировина подаватиметься в реактор за допомогою шнекового завантажувача. Бункер укомплектовується двома турбошнеками, котрі мають систему плавного пуску, завдяки чому забезпечується економія електроенергії та гарантується надійна робота протягом доби. Конструкція завантажувача стійка до впливу кислот й може працювати при великих навантаженнях.

Похилі змішувачі розроблені спеціально для роботи в агресивному середовищі всередині біогазового реактору. Змішувач обладнаний електричним приводом для роботи у вибухонебезпечному середовищі 1-2 класу. Всі деталі змішувача захищені від дії ультрафіолетового випромінювання. Змішувач підтримується за допомогою двох верхніх рейок й можна вистеляти будь-який кут його нахилу.

Наступний елемент обладнання це занурювальний змішувач. Насоси для змішувача біогазових станцій з електричним приводом сконструйовані для роботи у вибухонебезпечному і одночасно агресивному середовищі. Змішувач встановлюється на щоглу з допомогою кріплення двигуна для регулювання висоти пристрою. Завдяки роликівим направляючим мішалка може плавно занурюватися і підніматися без тертя, навіть якщо кабель тягнеться під невеликим кутом. Мотор-редуктор виготовлений з чавуну з кулястим графітом і

зверху пофарбований. Гвинт оцинкований, а кріплення двигуна виготовлено з нержавіючої сталі. Занурювальний змішувач виконано у вигляді водонепроникного моноблока, що приводить у рух трилопатовий гвинт.

Теплопункт здійснює підтримку фіксованої для мікроорганізмів температури всередині біогазового реактора. Температура в реакторі мезофільна близько +37 °С. Підігрів реактора здійснюється теплоносієм. Температура теплоносія на вході в реактор +80 °С. Температура носія після реактора біля +55 °С. Система підігріву – це котли, насоси, теплообмінники, гребінки. Мережа трубок для підігріву знаходиться всередині стінки реактора, або на її внутрішній поверхні. Якщо біогазова установка комплектується когенераційною установкою, то теплоносій від охолодження генератора використовується для підігріву реактора. Джерелами теплопостачання споруд біогазової установки можуть бути газові котли, які працюють на біогазі, на природному газі і на суміші, а також електричні котли.

Автоматизація управління і регулювання біогазової установки реалізована на базі промислового контролера фірми Siemens CPU315-DP2 з використанням системи розподіленої периферії Simatic ET200S і панелі оператора OP277 Touch з сенсорним управлінням спільно з датчиками і виконавчими механізмами. Вона забезпечує автоматичне керування процесами біогазової установки, захист і регулювання технологічних параметрів. Взаємодія між усіма вузлами відбувається по мережах PROFIBUS і MPI з використанням фізичного інтерфейсу RS-485. Керуюча програма створена із застосуванням системи розробки Simatic Step7 і записана на флеш-карту пам'яті.

Автоматизація забезпечує: контроль рівня за допомогою гідростатичних та аварійних електродних датчиків; контроль завантаження та вивантаження резервуарів; управління перемішуванням субстрату за допомогою контролера; контроль тиску в системі обігріву за допомогою клапана підживлення системи; контроль і управління температурою в ферментаторах; контроль якості біогазу на газоаналізаторі; контроль тиску біогазу датчиком тиску газу, датчиком висоти

купола, запобіжним клапаном; контроль кількості виробленого біогазу за допомогою витратоміра біогазу.

Газгольдер – сховище біогазу. Він герметично кріпиться зверху реактора. Система газгольдера має двошарову конструкцію. Зовнішній купол-чохол зі спеціальними добавками має стійкість до ультрафіолетового випромінювання та атмосферних опадів. Внутрішній купол натягується під дією виробленого біогазу. Між зовнішнім і внутрішнім куполами закачується повітря для створення тиску на нижній купол, а також для надання форми зовнішнього. Тиск біогазу всередині газгольдера становить від 200 до 500 Па. Запас газгольдера на 2-3 години зберігання біогазу.

Сепаратор призначено для розподілу перебродженої маси на тверді та рідкі фракції й виступає базвим елементом комплектації установки. Деталі сепаратора виконані з корозійно-і зносостійкої сталі. Суміш надходить довільно або подається за допомогою насоса через патрубок подачі суміші в завантажувальну камеру. З завантажувальної камери за допомогою шнека змінного кроку, виконаного зі зносостійкої сталі, суміш подається в камеру сепарування. Камера сепарування являє собою циліндричне сито, також виконане зі зносостійкої сталі. У камері сепарування за допомогою віджиму відбувається поділ рідкої і твердої фракцій. Рідка фракція зливається через зливний парубок у накопичувальний резервуар. Тверда фракція через розвантажувальний пристрій покидає сепаратор і скупчується в накопичувальному контейнері.

Факельна установка призначена для тимчасового або періодичного повного спалювання біогазу, що виробляється біогазовими установками за відсутності можливості його корисного використання як енергоносія. Система складається з пальника і додаткових вузлів. Пальник сконструйовано за принципом інжекційного спалювання. Він складається з сопла, інжектора з системою контролю подачі повітря, труби захисту полум'я, штуцерів і системи управління пальником. Система спалювання біогазу зроблена з нержавіючої сталі. Несуча конструкція тримає пальник і вертикально встановлений штуцер. Система управління пальниками встановлена в шафі, яка монтується на несучі

конструкції системи спалювання, і містить всі елементи для контролю та управління запаленням і полум'ям.

Наступна група обладнання призначена для перетворення біогазу в електроенергію. Когенерація забезпечує виробництво електричної і теплової енергії в установках на базі двигуна внутрішнього згорання. Електроенергія може цілий рік використовуватися на власні потреби, а також для подачі в мережу. З 1 м³ біогазу виробляється одночасно 2,4 кВт-год електричної та 2,5 кВт-год теплової енергії.

Електростанція – головна деталь біогазової станції, в ній більше всього рухливих частин. Від цього агрегату безпосередньо залежить виручка і це те, на чому не варто економити. Дана система дозволяє проводити очищення (збагачення) біогазу до стану біометану. Біометан – повний аналог природного газу з концентрацією метану в межах 95-99%. Після системи очищення газ може використовуватися як моторне паливо для заправки автомобілів, може подаватися в загальну систему газопостачання в трубу середнього або низького тиску або використовуватися на технологічні потреби для повної заміни природного газу. Пропонується регенеративна водяна система збагачення біогазу. Її принцип роботи заснований на різній розчинності газів в рідині. При пропусканні біогазу через холодну воду вуглекислий газ розчиняється в ній, а при нагріванні вивільняється. Перевагою водяної системи збагачення біогазу в порівнянні з вугільними системами абсорбції є низька собівартість очищення газу. Завдяки використанню води як основного компонента даного процесу для процесу не потрібно ніяких реагентів або великих витрат на підвищення тиску.

Для визначення рівня економічної ефективності будівництва та введення в експлуатацію біогазової установки в досліджуваній громаді скористаємося системою показників із міжнародної практики оцінювання рівня економічної доцільності реалізації інвестиційних проектів. Зокрема: чистий приведений дохід (ЧПД), індекс доходності (ІД), індекс рентабельності (ІР), термін окупності (ТО), внутрішню норму рентабельності (ВНР). Ставку дисконту розраховуємо з урахуванням прогнозного темпу інфляції та врахуванням можливих ризиків

проекту. У нашому варіанті вона становитиме 25 %. Для розрахунку чистого приведенного доходу складемо таблицю 3.2 та продисконтуємо суму чистого грошового потоку (табл. 3.3-3.4).

Таблиця 3.2 – Розрахунок чистого приведенного доходу

Показник	Значення	
	Варіант 1	Варіант 2
Потреба в інвестиціях, грн.	15614600	15614600
Період експлуатації, років	5	5
Сума чистого грошового потоку, всього, грн.	72853764,6	90308299,4
В т.ч. по роках:		
1-ий	877756,2	1088051,8
2-ий	877756,2	1088051,8
3-ий	877756,2	1088051,8
4-рік	1755512,4	2176103,6
5-рік	5266537,2	6528310,8
6-рік	15799611,6	19584932,4
7-рік	47398834,8	58754797,2

Таблиця 3.3. – Розрахунок теперішньої вартості за проектом

Роки	Майбутня вартість грошового потоку за проектом, грн.	Коефіцієнт дисконтування при ставці 25 %	Теперішня вартість грошового потоку за проектом, грн.
1	877756,2	0,8	702205
2	877756,2	0,64	561764
3	877756,2	0,512	449411,2
4	1755512,4	0,4096	719057,9
5	5266537,2	0,3277	1725844
6	15799611,6	0,2621	4141078
7	47398834,8	0,2097	9939536
Всього	72853764,6	x	18238896

Таблиця 3.4 – Розрахунок теперішньої вартості за проектом

Роки	Майбутня вартість грошового потоку, грн.	Коефіцієнт дисконтування при ставці 25 %	Теперішня вартість грошового потоку, грн.
1	1088051,8	0,8	870441,4
2	1088051,8	0,64	696353,2
3	1088051,8	0,512	557082,5
4	2176103,6	0,4096	891332
5	6528310,8	0,3277	2139327
6	19584932,4	0,2621	5133211
7	58754797,2	0,2097	12320881
Всього	90308299,4	x	22608628

Подальше зростання величини грошового потоку обумовлено тим, що підприємство значно поглибить вихід газу з сировини, за рахунок використання

спеціальних добавок до сировини: ензимів, пробіотиків та мікроелементів. Це дозволить наростити обсяги виробництва від 20 % до 40 %. Крім того, в зростання грошових потоків закладено прогноз зростання цін реалізації на ринку газу та електроенергії.

Тоді величина ЧПД становитиме:

$$\text{ЧПД}_1 = 18238896 - 15614600 = 2624296 \text{ грн};$$

$$\text{ЧПД}_2 = 22608628 - 15614600 = 6994028 \text{ грн}.$$

Оскільки $\text{ЧПД} > 0$, то впровадження проекту вважається ефективним, проте $\text{ЧПД}_2 > \text{ЧПД}_1$.

Індекс доходності (ІД) – це відношення суми чистого грошового потоку до величини інвестиційних затрат.

Розрахунок ІД проводиться за формулою:

$$ID = \frac{ЧГП}{IЗ}.$$

Підставивши дані отримаємо:

$$ID_1 = 18238896 \div 15614600 = 1,17; ID_2 = 22608628 \div 15614600 = 1,45.$$

Індекс доходності більший за одиницю, що свідчить про ефективність впровадження проекту, але $ID_1 < ID_2$.

Індекс рентабельності (ІР) – це відношення середньої величини чистого прибутку до суми інвестиційних затрат:

$$IP = \frac{ЧПсер}{IЗ},$$

де $ЧПсер$ – середня величина чистого прибутку (чистого грошового потоку), грн.

$$IP_1 = 18238896/7 \div 15614600 = 0,17; IP_2 = 22608628/7 \div 15614600 = 0,21.$$

Високий рівень рентабельності показує, що даний проект є прибутковим.

Термін окупності (ТО) визначає кількість років, потрібних для відшкодування капітальних витрат проекту з чистих сумарних доходів проекту. Цей показник розраховується за формулою:

$$TO = \frac{I3}{ЧГПсер},$$

де $ЧГПсер$ – середнє значення чистого грошового потоку.

$TO_1 = 15614600 \div 18238896/7 = 5,9$ років; $TO_2 = 15614600 \div 22608628/7 = 4,8$ років

Термін окупності проекту є меншим за термін експлуатації проекту. Але другий варіант реалізації продукції за проектом дає швидше повернення капіталу.

Внутрішня норма рентабельності (ВНР) розраховується за формулою:

$$ВНР = \sqrt[n]{\frac{ЧГП}{I3}} - 1,$$

де n – період експлуатації, років.

$$ВНР_1 = \sqrt[7]{\frac{18238896}{15614600}} - 1 = 23\%,$$

$$ВНР_2 = \sqrt[7]{\frac{22608628}{15614600}} - 1 = 45\%$$

Таким чином, проведення запропонованих інноваційних заходів дозволить досліджуваній громаді досягти екологічного, соціального, економічного ефекту, позитивно вплине на екологію.

ВИСНОВКИ

Активна підтримка та розвиток інноваційно орієнтованої економічної політики зі сторони інститутів публічного управління є основною запорукою зростання соціально-економічного благополуччя громад. Публічна влада повинна забезпечити умови для прояву інноваційної активності шляхом формування відповідного середовища в регіоні, громаді. Рівень та здатність до впровадження інновацій є одним із основних критеріїв ефективності влади та забезпечення конкурентоспроможності громади.

Як показало дослідження, до війни громада мали досить низький рівень інноваційної активності економічної політики. До основних причин такого стану справ можна віднести нестачу якісних фахівців, недостатній маркетинг інновацій, нерозвиненість комунікацій між регіональними навчально-науковими інституціями і бізнесовим середовищем, прогалини у формуванні інноваційної інфраструктури регіону функціонування громади. Зацікавленими сторонами в розвитку інноваційного середовища громади повинні бути не лише інститути місцевого самоврядування, але й безпосередні суб'єкти господарської діяльності.

Механізм формування і реалізації економічної політики інноваційно-орієнтованого типу має бути орієнтованим на забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу регіону, реалізацію потенціалу учасників інноваційного процесу. Його складовими є інструментів та важелі організаційно-економічного характеру, які забезпечують ефективне використання ресурсного потенціалу громади, реалізацію потенціалу та інтересів учасників інноваційного процесу.

Наявність такого механізму є однією з умов функціонування інноваційної інфраструктури регіону з можливістю імплементації туди інноваційних проектів територіальних громад. Механізм націлений на розвиток активності інноваційної діяльності, створення онлайн-платформи розвитку інноваційних ініціатив, комунікування учасників.

Незначна частка високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону, відтік висококваліфікованих спеціалістів та творчої молоді через війну, архаїчна орієнтація Волинської області на дотаційність бюджетів та використання бюджетних ресурсів виключно для цілей фінансування поточної діяльності стали значним гальмом для інноваційно орієнтованого розвитку економічної політики.

Тому потребує оновлення підхід до реалізації та підтримки економічної політики регіонів зі сторони держави та потрібен серйозний внутрішній аудит інститутів публічного управління щодо здійснення інноваційної діяльності та підтримки інноваційного процесу в ендегенному середовищі територіальних громад.

Конкретно для Волинської області важливим напрямком дії механізму є залучення регіональних закладів вищої освіти до інноваційної діяльності. Активна їх участь в інноваційному процесі підвищуватиме не лише рейтинг, але й сприятиме оптимальному залученню наукового-технічного потенціалу ЗВО до надання послуг інформаційно-довідникового, освітнього та експертно-консалтингового характеру. У ЛНТУ розпочався процес створення такого інноваційного осередку (SMART Volyn Hub), де здобувачі зможуть проявляти свої навички, реалізувати сміливі ідеї стартапів. Потенціал розвитку інноваційної активності Волинської області та досліджуваної громади зокрема, вбачається нами в перетворенні Волині на потужний ІТ центр, який би сконцентрував не лише інтелектуальний капітал, але й створив би базу пропозицій щодо цифрових рішень у ключових галузях регіону – машинобудування, харчова, деревообробна промисловості, енергонезалежність.

Незважаючи на зовнішні виклики та нестабільну макроекономічну ситуація не відбулося скорочення чисельності господарюючих суб'єктів на території Турійської селищної територіальної громади. Навпаки, спостерігається динаміка появи нових підприємницьких осіб на території громади. У розрізі сфер економічної діяльності, головну перевагу за чисельністю господарюючих суб'єктів має роздрібна та оптова торгівля. Економіка громади спеціалізована на

аграрному напрямку.

Активність територіальної громади в секторі транскордонного співробітництва незначна. Баланс структури зовнішньої торгівлі має від'ємне сальдо. В експортному потоці товарів та продукції громади переважають сировинні товари, тоді як імпорт представлений високотехнологічними товарами. Головними торговельними партнерами виступають країни Європейського Союзу.

Найбільші капіталовкладення в громаді здійснюються в сферу дорожнього будівництва та утримання об'єктів соціальної інфраструктури. Новим викликом для громади стали інвестиції в забезпечення безпеки мешканців громади. В громади відсутні власні ресурси для повноцінної інвестиційної діяльності. Водночас, існують вільні земельні ділянки та майно комунальної власності, які частково можуть вирішувати проблеми нестачі власних джерел інвестування або стати базою для підтримки інноваційних стартапів.

Стратегічним сценарієм розвитку економічної політики досліджуваної громади має стати підтримка та імплементація стратегії активної урбанізації та впровадження інновацій. Громада стає центром для стартапів та інноваційних проектів побудованих на засадах сталого розвитку. Ключовими аспектами реалізації такої економічної політики має бути: технологічний розвиток (громада стає платформою для впровадження новітніх технологій в екологічних сферах, таких як альтернативні джерела енергії, водоочищення, використання відновлюваних ресурсів); привабливість для інвесторів (акцент на інновації та екологічно чистий бізнес робить громаду привабливою для інвесторів, які бажають підтримувати проекти з позитивним впливом на довкілля); сприяння стартапам (розвиток програм та інфраструктури для молодих підприємців та стартапів, спрямованих на розвиток екологічно чистих технологій); екологічна освіта (впровадження програм екологічної освіти та підвищення екологічної свідомості серед мешканців). Вище зазначені стратегічні підходи в реалізації економічної політики громади дозволять реалізувати проектні заходи енергонезалежності територіальної громади.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Матвєєнко І.В. Аспекти прояву економічного впливу в публічному управлінні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 2. С. 19–24.
2. Якобчук В.П., Ходаківський Є.І., Литвинчук І.Л. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5375>.
3. Крушельницька Т.А., Івашов М.Ф. Світові тенденції та національні суперечності державної соціально-економічної політики на прикладі пенсійного забезпечення. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2023. № 1 (36). С. 49–57.
4. Бобровська О., Бондаренко Д. Публічне управління економічним розвитком регіонів: галузевий аспект. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 3. Т. 9. С. 22–35. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1844229>.
5. Шульга М., Коновалова М. Інновації в державному управлінні як умова розбудови сервісної держави. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Державне управління*. 2014. № 1. С. 97–100.
6. Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: Монографія. Київ, 2005. 252 с.
7. Якименко С.В. Концептуальні засади становлення інноваційного механізму державного управління в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 104–108.
8. Луцків О.М. Регіональна інноваційна політика: особливості формування та проблеми реалізації. *Регіональна економіка*. 2015. № 2. С. 153–162.
9. Кушнірук В.С. Інноваційна політика: опорний конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання. Миколаїв, 2016. 71 с. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2277/1/Kushniryk_Innov_polituka.pdf.

10. Зварич І., Зварич О. Інституційні засади економічного розвитку регіонів України у світлі формування інноваційних систем. *Підприємництво та інновації*. 2021. Вип. 16. С. 26-31. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/16.4>.

11. Колодинський С.Б., Захарченко О.В., Заєць М.А. Управління формування регіональної інноваційної інфраструктури. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Том 19. Вип. 1 (44). С. 88–101.

12. Уманців Ю.М., Міняйло О.І. Економічна політика держави за умов глобальних трансформацій. *Економіка України*. 2018. № 9. С. 37–45.

13. Войтко С.В., Юрчишин О.Я. Засади реалізації інноваційної політики на основі розвитку регіональних хабів 4,0. *Інноваційна економіка*. 2021. № 5-6. С. 31–35.

14. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

15. Землянкін А.І., Лях І.І. Визначення ролі інноваційної політики у забезпеченні розвитку промислового міста. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 2. С. 126–131. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2015/2\(40\)/pdf/17-Zemlyankin.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2015/2(40)/pdf/17-Zemlyankin.pdf).

16. Нарис про відбудову України / Т. Бекер, Б. Айхенгрін, Ю. Городніченко та ін. Лондон: Центр досліджень економічної політики, 2022. 36 с. URL: https://cepr.org/system/files/2022-06/BlueprintReconstructionUkraine_ukr.pdf.

17. Яцкевич І.В. Інноваційна політика України у післявоєнний період *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <file:///E:/Users/user/Downloads/1392-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1340-1-10-20220701.pdf>.

18. Бажал Ю.М. Українська інноваційна політика: проблема смартспеціалізації. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2021 Т. 6. Вип. 1. С. 8–13. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2021.6.1.8-13>.

19. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ, 1998. 432 с.

20. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. 2008. № 1. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf>.
21. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56>.
22. Оболенський О.Ю., Борисевич С.О., Коник С.М. Публічне управління: опорний конспект лекцій. Київ, 2011. 56 с.
23. Ісаєнко А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 5. С. 114–117.
24. Іванова Т.В. Публічний аудит як інноваційний механізм модернізації публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 79–82. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2018_8_18.
25. Федулова Л.І. Інноваційний механізм модернізації публічного управління в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 83–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2019_41_12.